

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

**Osallistavan taiteen
monialainen koulutus**

Case: Hyvinvoinnin välitystoimisto

Niina Turunen

Kulttuurituotannon ko. (240 op)
Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Niina Turunen	Sivumäärä 44 ja 11 liitesivua
Työn nimi Osallistavan taiteen monialainen koulutus. Case: Hyvinvoinnin välitystoimisto	
Ohjaava(t) opettaja(t) Minna Hautio	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Hyvinvoinnin välitystoimisto	
Tiivistelmä Tämä opinnäytetyö tutustuttaa lukijan kulttuuri- ja hyvinvointialojen väliseen yhteistyöhön selvittäen monialaisen osallistavan taiteen täydennyskoulutuksen sisällöllisiä tarpeita. Työn tilaajana on Humanistisen ammattikorkeakoulun TKI -keskuksen koordinoima Hyvinvoinnin välitystoimisto -hanke. Hyvinvoinnin välitystoimisto on 2015 alkanut ESR -rahoitteinen osallistavan taiteen hanke. Hanke on kolmivuotinen, jonka aikana hanke toteuttaa kaksi vuoden kestoista osallistavan taiteen täydennyskoulutusta Turussa, Lappeenrannassa ja Jyväskylässä. Koulutukset on suunnattu sosiaali- ja terveys sekä kulttuurialojen ammattilaisille. Hyvinvoinnin välitystoimiston täydennyskoulutus järjestetään ensimmäisen kerran syksyllä 2015. Koulutuksen sisällön kehittäminen vastaamaan osallistavan taiteen kentän toimijoiden todellisia tarpeita on tärkeää ja ajankohtaista osallistavan taiteen tullessa yhä yleisemmäksi hyvinvointialoilla. Eri aloilla toimivien henkilöiden lähtökohdat ja näkökulmat monialaiseen työskentelyyn ovat erilaisia ja niiden selvittämisen tarvitaan tietoa jokaiselta alalta. Työn tuloksena on tutkimustietoon perustuvat kohdat, jotka osallistavan taiteen kentälle valmentavan koulutuksen tulee sisältää vastatakseen alalla toimivien tarpeita. Työn tavoitteena oli kerätä aloilta luotettavaa tietoa, jonka avulla täydennyskoulutuksen sisältöä voi kehittää. Kokosin aineistoa kulttuuri- ja sote-alalta kahden kyselyn sekä haastattelujen kautta. Työn tavoitteet toteutuivat ja lopputulema antaa osallistavan taiteen alalle konkreettista tietoa, miten monialaista yhteistyötä voi osallistavan taiteen kentällä lähteä rakentamaan ja mitkä ovat ne taidot, joita eri alojen ammattilaiset tarvitsevat työssään osallistavan taiteen parissa.	
Asiasanat soveltava taide, monialaisuus, täydennyskoulutus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Cultural Management
ABSTRACT

Author Niina Turunen	Number of Pages 44 and 11 attachment
Title Osallistavan taiteen monialainen koulutus. Case: Hyvinvoinnin välitystoimisto	
Supervisor(s) Minna Hautio	
Subscriber and/or Mentor University of Applied science/ Hyvinvoinnin välitystoimisto	
Abstract This thesis introduces the reader to the cooperation between welfare- and culture sectors. The aim of the thesis is to explore the needs of the multidisciplinary education of applied use of art. The client of the thesis is a project of applied use of art, called Welfare agency (Hyvinvoinnin välitystoimisto). The project is coordinated by the Humanistic University of applied sciences. The Welfare agency -project has started in 2015 and it is funded by the European social fund. The project is running for three years in which there will be one year educations that will run twice in Turku, Lappeenranta and Jyväskylä. The training is for culture-, and health care -professionals. Welfare agency`s education is held in autumn 2015 for the first time. To make the education content to meet the real need of the field of applied art is important and current now that the use of applied art has become more common on the field of welfare sector. Perspectives of the culture and welfare -sector workers are different. To find the keys to the successful collaboration of the two working fields there is need to do research from both of the sectors. The result of this work is based on the research knowledge. As the result there is placed information of what should the Welfare agency`s education of applied art include to fill the needs of the field of applied art. The aim was to collect reliable information from the both fields to tell how to develop the education. I gathered the material from culture and welfare -sectors through interviews and questionnaires. The aim were achieved and the result provides information of how to advance collaboration between culture and welfare -sectors and what are the skills that professionals from different working fields need to have to be able to work together and to make it possible to arrange activity of applied art to the welfare sector.	
Keywords applied art, continuing professional education, multidisciplinary	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 CASE	3
3 TEORIA	5
3.1 Koulutus	5
3.2 Hankkeet	9
4 MENETELMÄT	11
4.1 Kysely taiteilijoille, tuottajille ja sosiaali- ja terveysalan toimijoille	11
4.2 Asiantuntijahaastattelut	13
4.3 Kysely Hyvinvoinnin välitystoimiston osallistavan taiteen monialaiseen täydennyskoulutukseen osallistuville	16
5 ANALYYSI	18
5.1 Kysely taiteilijoille, tuottajille ja sosiaali- ja terveysalan toimijoille	19
5.2 Haastattelut	24
5.3 Kysely Hyvinvoinnin välitystoimiston osallistavan taiteen monialaiseen koulutukseen osallistuneille	33
6 PÄÄTÄNTÖ	35
6.1 Osallistavan taiteen monialainen täydennyskoulutus – mitä asioita sen tulee sisältää?	36
7 TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN JA TILAAJAN PALAUTE	43
LÄHTEET	45
LIITTEET	48
Liite 1 : Kysely taiteilijoille, tuottajille ja sote-alan toimijoille	
Liite 2 : Asiantuntija haastattelujen teemarunko	
Liite 3 : Kysely Hyvinvoinnin välitystoimiston Osallistavan taiteen monialaiseen valmennukseen osallistuville (syksyllä 2015 aloittaneet)	

1 JOHDANTO

Osallistavan taiteen käytön suosio on kasvanut viime vuosina. Tämä näkyy eri puolilla Suomea sekä valtakunnallisesti toteutettujen osallistavan taiteen hankkeiden ja projektien määrän kasvuna. Etenkin vuoden 2009 jälkeen kulttuuria ja sosiaali- ja terveysalaa (myöhemmin sote) yhdistäviä hankkeita on alkanut olla. Esimerkiksi vuosina 2009 – 2011 Tampereen kaupunki toteutti Kulttuurikaari -nimisen hankkeen ja Turun lähimmäispalveluyhdistys ry:n palveluasuntoja tarjoama Kotikunnas toteutti Salon kaupungin hallinnoiman Hymykuopat -hankkeen vuosina 2009 – 2012. Sittemmin toteutettuja osallistavan taiteen hankkeita on esimerkiksi Osaattori -hanke 2011 – 2013 ja Voimaa taiteesta 2010 – 2014. Taiteen hyvinvointivaikutukset on havaittu ja niistä ollaan kiinnostuneita.

Tässä työssä selvitän asioita, joita monialaisella osallistavan taiteen kentällä toimivien henkilöiden tulisi tietää, voidakseen toimia työkentällä, jossa taide ja kulttuuri kohtaavat toisensa.

Työni tilaaja on vuonna 2015 alkanut kolmivuotinen Hyvinvoinnin välitystoimisto -hanke (myöhemmin HVVT). Hanketta koordinoi Humanistinen ammattikorkeakoulu (myöhemmin Humak). Työssäni keskityn hankkeen osana olevan monialaisen täydennyskoulutuksen kehittämiseen. Täydennyskoulutus on suunnattu kulttuuri- ja hyvinvointialoilla työskenteleville.

Osallistavan taiteen kentällä toimii paljon osaavia ammattilaisia. Koulutusta alalle on tarjottu hankkeiden kautta sekä oppilaitosten tarjoamina kursseina ja ammattialakohteisina täydennyskoulutuksina. Hyvinvoinnin välitystoimiston tarjoama monialainen osallistavan taiteen täydennyskoulutus on kuitenkin ainutlaatuinen, koska se hyödyntää myös tuottajien ammattiosaamisen tasavertaisena muiden alojen kanssa.

Työhön on haastateltu osallistavan taiteen ammattilaisia sekä Webropol-kyselyn kautta kerätty tietoa henkilöiltä, jotka ovat ammattilaisia sote-alalla, taiteilijoina tai tuottajina, mutta joilla ei välttämättä ole kokemusta osallistavasta taiteesta. Lisäksi käsittelen työssä kyselyllä kerättyä aineistoa HVVT:n osallistavan taiteen monialai-

seen täydennyskoulutukseen valittujen henkilöiden motiiveista hakeutua koulutukseen.

Tämän tutkimustyön kautta saadaan selville osallistavan taiteen kentän eri ammattialojen toimintatapoja, niin erikseen omassa ammatissaan kuin myös yhdessä moniammatillisessa työssä. Tutkimus luo materiaalia, jossa on huomioitu sekä taiteilijat että sote-alalla työskentelevät henkilöt tasavertaisesti.

Työn tulosten kautta HVVT -hanke voi kehittää osallistavan taiteen täydennyskoulutuksen sisältöä ja saada siihen uudenlaisia näkökulmia. Työn tulokset auttavat myös muita monialaisissa hankkeissa työskenteleviä henkilöitä, osoittaen asioita, joita monialaisissa projekteissa tulee huomioida, jotta kaikkien alojen ammattitaito tulee hyödynnetyksi parhaan yhteisen lopputuloksen saavuttamiseksi.

2 CASE

Hyvinvoinnin välitystoimisto on keväällä 2015 alkanut kolmivuotinen Euroopan sosiaalirahaston rahoittama hanke, joka toimii valtakunnallisesti osaamis-, innovaatio- ja välitysverkostona osallistavan taiteen alalla. Hanketta hallinnoi Humanistinen ammattikorkeakoulu ja se toteutetaan yhdessä Saimaan ammattikorkeakoulun, Turun ammattikorkeakoulun sekä Jyväskylän yliopiston kanssa. Hankkeessa ovat mukana myös Taiteen edistämiskeskus sekä Turun ja Jyväskylän kaupungit. (Hyvinvoinnin välitystoimisto 2015.)

HVVT pyrkii edistämään osallistavan taiteen alaa sekä tuomaan sen osaksi sosiaali- ja terveysalaa yhdistämällä sote-alan kysyntä ja taidealan tarjonta. Avain osallistavan taiteen juurruttamiseen sote-alalle on tuottajien ammattiosaamisen tuominen keskustelevalle osapuoleksi taide- ja hyvinvointialojen välille. Hankkeen toteuttama täydennyskoulutus on ensimmäinen, joka tarjoaa monialaista osallistavan taiteen täydennyskoulutusta kolmelle eri ammattiryhmälle. (Hyvinvoinnin välitystoimisto 2014.) Täydennyskoulutus toteutetaan valmennus -muotoisena ja koulutuksen aikana puhutaan pääsääntöisesti valmennuksesta.

HVVT on voittoa tavoittelematon välittäjäorganisaatio, joka neuvoo, tukee, tutkii, kehittää, verkostoi ja kouluttaa osallistavan taiteen kentällä toimivia tahoja. Hanke järjestää toimialueellaan avoimia seminaareja ja koulutusta sekä tiedottaa osallistavan taiteen kentän tapahtumista. (Mt.)

Hanke tarjoaa moniammatillista täydennyskoulutusta kahdesti vuoden mittaisina koulutuksina Jyväskylässä, Turussa sekä Kaakkois-Suomessa. Koulutus on valmennusmuotoinen ja se on suunnattu taiteen, sote-alan sekä kulttuurituotannon ammattilaisille. Ensimmäinen täydennyskoulutus alkaa syksyllä 2015. Koulutuksen osana on myös avoin neuvontapalvelu kaikille osallistavan taiteen kentän toimijoille. (Mt.)

Koulutuksessa muodostetaan kolmen hengen ryhmiä, joissa kussakin on yksi taiteilija, yksi sosiaali- ja terveysalan työntekijä sekä yksi tuottaja. Täydennyskoulutuksen aikana opiskelijat kokoavat ryhmittäin pienprojekteja, jotka suunnitellaan vastaamaan

osallistavan taiteen tavoitteisiin. Ryhmissä taiteilija toimii sisällön suunnittelijana, tuottaja koordinoi projektia ja sosiaali- ja terveysalan toimijoita valmennetaan tuntemaan, kehittämään sekä hyödyntämään osallistavaa taidetta työssään. Toimivien kokonaisuuksien mahdollistamiseksi kaikkien osallistavan taiteen kentällä toimivien ammattiryhmien tulisi voida keskittyä omaan osaamisalueeseen. (Mt.)

Koulutuksessa toteutettavien projektien tarkoituksena on saada sote-kentälle toimivia osallistavan taiteen paketteja ja kehittää osallistavan taiteen toimialaa sekä lisätä tuottajien ja taiteilijoiden työllistymistä. Täydennyskoulutukseen valitaan valtakunnallisesti yhteensä 78 henkilöä ja koulutus alkaa lokakuussa 2015. (Mt.)

3 TEORIA

3.1 Koulutus

Osallistavan taiteen projekteihin osallistuu eri alojen ammattilaisia. Ammattialojen sisälle mahtuu henkilöitä, joilla on eriasteisia koulutustaustoja. Esimerkiksi toisen asteen koulutuksen saaneet lähihoitajat työskentelevät yhdessä kolmannen asteen koulutuksen saaneiden sosionomien kanssa. Olen tarkastellut toisen ja kolmannen asteen oppilaitosten koulutustarjontaa, saadakseni selville aloilla työskentelevien henkilöiden lähtökohtia toimia moniammatillisessa, taidetta, kulttuuria ja hyvinvointia yhdistävässä projektissa.

Hyvinvointialoilla työskentelee tunnetusti runsaasti naisia. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä -julkaisussa (von Brandenburg 2008) viitataan opetusministeriön tekemän Taide on mahdollisuuksia -selvityksen kyselyyn vuodelta 2002. Yli puolet kyselyyn vastanneista kertoi, että konserteilla ja musiikkiesityksillä oli paljon tai jonkin verran merkitystä jaksamisessa ja että naisille merkitys on suurempi kuin miehille. Osallistavan taiteen juurruttaminen osaksi hyvinvointialoja, voisi auttaa myös työperäisen stressin ennalta ehkäisyssä jo opiskeluvaiheessa.

Eräs työelämän ilmiö on työvoiman naisistuminen ja tasa-arvoisuuden korostuminen. Koska työperäinen stressi on usein ongelma naisvaltaisilla työpaikoilla, taiteen keinot voisivat olla yksi mahdollisuus auttaa näissä ongelmissa. (von Brandenburg 2008, 29.)

Osallistavan taiteen eri aloilla työskentelevillä ei välttämättä ole tarvittavaa tietämystä siitä, miten alojen välistä yhteistyötä voitaisiin menestyksekkäästi toteuttaa ja taidetta viedä hyvinvointialoille. Helsingin kaupunki on ratkaissut pulman palkkaamalla alojen välille kulttuurisuunnittelijan. Helsingin kaupungin kulttuurikeskuksen sekä sosiaali- ja terveystieteiden yhdyksessä palkkaaman kulttuurisuunnittelijan työn kuvaan kuuluu muun muassa täydennyskoulutuksen suunnittelu hoitohenkilökunnalle. Koulutuksessa opetellaan taidelähtöisiä menetelmiä, joita voi käyttää osana päivittäistä työtä. Hoitajien omakohtaiset kokemukset taiteen vaikutuksista ja omasta tekemisestä lisäävät hoito-

henkilökunnan vastaanottavuutta myös silloin kun talon ulkopuolinen taiteilija tulee työskentelemään yksikköön. (Rosenlöf 2014, 27.)

Taiteesta tulevaisuuden hyvinvointia Varsinais-Suomessa (Lehto 2012) on osa Opetus- ja kulttuuriministeriön Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelmaan pohjautuvaa valtakunnallista selvitystyötä. Selvitykseen kerätyssä aineistossa on useimmin ehdotettu monialaista ammatillista täydennyskoulutusta keinoksi opettaa osallistavaa taidetoimintaa eri alojen toimijoille. Selvityksestä käy ilmi, että jotkin korkeakoulut tarjoavat jo moniammatillisissa ryhmissä toteutettua täydennyskoulutusta. Vaikka tämän kaltaisen koulutuksen on todettu tuottaneen siihen osallistuneille mahdollisuuksia yhdessä oppimiseen sekä poikineen yhteistyöprojekteja, selvityksessä nostetaan esiin myös ammatillisen identiteetin kehittymisen tärkeys. Selvityksessä ehdotetaan, että ammattikorkeakouluissa toteutettavia eri aloja yhdistäviä kursseja olisi tarjolla opintojensa loppupuolella oleville opiskelijoille. (Lehto 2012, 34 – 35.)

Molemmilla aloilla ammattitaito ja ammatillinen identiteetti kehittyvät hitaasti. Siksi useimmat haastateltavat kommentoivat, että täydennyskoulutus voisi olla ammattikoulutusta parempi vaihe oppia soveltamaan omassa ammatissa toisen alan ajattelutapoja ja käytäntöjä. Opiskelijat, jotka eivät vielä ole sisäistäneet omankaan alansa perusasioita tai ammatti-identiteettiä, eivät ehkä ole otollisinta joukkoa oppimaan sen soveltamista. (Lehto 2012, 35.)

Osallistavasta taiteesta kiinnostuneille on tarjolla erilaisia kouluttautumismahdollisuuksia ammattikorkeakoulujen taholta, mutta koulutukset ovat kuitenkin melko tuoreita ja siksi materiaalia osallistavan taiteen koulutuksista on löydettävissä lähinnä hankkeiden raporteissa.

Ammattikoulut

Suomessa Opetushallitus määrää opetussuunnitelmat ammattikouluille. Taide- ja hyvinvointialojen uusimmat opetussuunnitelmat on tehty 28.10.2014 ja asetettu alkamaan 1.8.2015. Tarkastelin löytyykö toisen asteen koulutuksien opetussuunnitelmista hyvinvointia ja taidetta yhdistäviä sisältöjä.

Taide- ja kulttuurialojen ammattikoulutusten opetussuunnitelmissa hyvinvointi -sana esiintyy ainoastaan alakohtaisen työhyvinvoinnin yhteydessä (Opetushallitus 2014).

Muuten opetussuunnitelmista ei löytynyt on taiteen ja hyvinvoinnin yhdistämiseen viittaavia tavoitteita. Sosiaali- ja terveysalan, eli lähihoitajaksi valmistavassa koulutuksessa oli taidealan perusopetuksen lisäksi valinnaisena mahdollisuus taiteen soveltavan käytön opetukseen (Opetushallitus 2014).

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelman tekeminen on ammattikorkeakoulujen vastuulla. Koulutusten sisältöjä pyritään kehittämään niin, että ammattiosaajien koulutus vastaa työkentällä vaadittua osaamista. Toisin, kuin toisen asteen koulutukset, kolmannen asteen koulutukset tarjoavat kulttuuria ja hyvinvointia yhdistäviä opintokokonaisuuksia.

Oulun ammattikorkeakoulu tarjoaa valinnaisena kurssina sosiaalialan opiskelijoille Taide, kulttuuri ja hyvinvointi sosiaalialalla -kurssin, joka on kolmen opintopisteen arvoinen. Kurssi sisältää opetusta soveltavan taiteen ja kulttuurin sekä arjen kulttuurin käyttämisestä sosiaalialan kasvatus-, opetus- ja ohjaustyössä. (Oulun ammattikorkeakoulu 2015.)

Lapin yliopistossa on mahdollista opiskella soveltavan kuvataiteen maisteriksi. Koulutus on suunnattu taiteilijoille ja se kouluttaa käyttämään taidetta soveltavasti esimerkiksi matkailu sekä kulttuuri- ja kertomaperinne työssä. Koulutus on kaksivuotinen. (Lapin yliopisto 2015.)

Kulttuuri- ja taidealojen ammattikorkeakouluista Humanistisen ammattikorkeakoulun lisäksi esimerkiksi Metropolia ammattikorkeakoulu (2014) ja Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia (2015) tarjoavat erilaisia koulutuksia liittyen taiteen osallistavaan käyttöön. Toisin kuin Humakin tarjoama monialainen täydennyskoulutus, Metropolia ja Taideakatemia keskittyvät koulutuksessaan ammattialakohtaisen osaamisen lisäämiseen. Taideakatemian kaksi osallistavan taiteen alaan liittyvää koulutusohjelmaa kuitenkin toteutetaan toistensa kanssa yhteistyössä (Turku AMK 2015). Metropolia tarjoaa kulttuurialan täydennyskoulutusta musiikin ja teatterin soveltavaan

käyttöön, eli muun muassa varhaismusiikkikasvatusta, soveltavaa musiikkipedagogiikkaa ja yhteisöteatteria (Metropolia ammattikorkeakoulu 2014).

Lisäksi Metropolia on tarjonnut vuonna 2012 Kulttuuri hyvinvointipalvelujen voimavarana -täydennyskoulutuksen sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden tai muun soveltuvan opistoasteen tutkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittaneille, joilla on vähintään kahden vuoden työkokemus opintoja tukevalta alalta. (Metropolia ammattikorkeakoulu 2013.)

Turun Taideakademia tarjoaa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa tuottajille nimikkeellä Luova tuottaja sekä taiteilijoille tai taidekasvatuksen ammattilaisille nimikkeellä Soveltavan taiteen koulutusohjelma (Turku AMK 2015). Myös Turun ammattikorkeakoulu on järjestänyt kasvatustieteiden, sosiaali- ja terveysalan sekä opetusalan ammattilaisille suunnatun täydennyskoulutuksen. Koulutus sisälsi erilaisten taide- ja kulttuurialan työmenetelmien (mm. musiikkiterapia, nukketheateri, yhteisöteatteri) käyttöä hyvinvointialan työssä. (von Brandenburg 2008, 41.)

Taiteen edistämiskeskuksen tilaamassa Humanistisen ammattikorkeakoulun opinäytetyössä Piia Pentti (2013) on ehdottanut toimenpiteitä taiteen hyvinvointityön tueksi. Pentti nostaa esille monialaisen koulutuksen tarjonnan puutteen ja mainitsee, että pääsääntöisesti taiteilijat, jotka ovat kiinnostuneita taiteen vaikutuksista hyvinvointiin, saavat valmennusta työhön ainoastaan hankkeiden kautta. Pentti ehdottaa työssään, että hankkeiden kautta saadun opin tueksi ammattikorkeakoulut voisivat tarjota moniammatillista koulutusta.

Ammattikorkeakoulut voisivat tulevaisuudessa ottaa vastuulleen taide-toimintaan keskittyvän erikoistumiskoulutuksen järjestämisen osana taide-, sosiaali-, terveys-, ja hyvinvointialojen opintosuunnitelmia. Koulutuksen järjestäminen onnistuisi niissä kaupungeissa, jotka nykyisellään kouluttavat edellä mainittujen alojen ammattilaisia. (Pentti 2013, 55.)

Taiteesta toiseen -julkaisuun (Rantala & Jansson 2013) on koottu taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia Taika 1 ja Taika 2 -hankkeiden pohjalta. Hankkeissa tutkitiin vuosina 2009–2013 taidelähtöisen toiminnan vaikutuksia työyhteisöissä, yksilöissä ja organisaatioissa. Julkaisussa kerrotaan suomalaisten ammattikorkeakoulujen

muutoksesta entistä enemmän kohti työelämää jo koulutuksen aikana. Muutos tulee tapahtumaan innovaatiopedagogiikan yhdistämisellä opetukseen. Tämä näkyy käytännössä ammattikorkeakoulujen toteuttamien TKI-projektien kautta, jotka omalta osaltaan vievät myös opettajien ammattia pois perinteisestä yksilötyöstä. TKI-projektit avaavat mahdollisuuksia muiden alojen ohella myös osallistavan taiteen -hankkeisiin. TKI-projektien rahoittamat projektit on hyvä saada sisällytettyä ammattikorkeakoulujen perusopetukseen, opintojaksoihin ja opintopisteisiin. Opiskelijat saavat työkentältä ensikäden tietoa, kun projektit toteutetaan suoraan asiakkaille. (Jansson 2013, 43 – 44.)

3.2 Hankkeet

Taidetta voidaan soveltaa useisiin eri tarkoituksiin. Kun taide on keinona tuottaa hyvinvointia, on usein kyseessä ympäristö, jossa olevat ihmiset eivät itse pysty hakeutumaan taiteen pariin. Taiteesta tulevaisuuden hyvinvointia Varsinais-Suomen alueen selvitystyössä (Lehto 2012) on selvitetty, mikä on taiteen ja kulttuurin ammattilaisten paikka terveys- ja hyvinvointialoilla. Selvityksessä useat haastateltavat korostivat kulttuurin sekä taiteen tuomista osaksi hyvinvointialaa.

”Monet haastateltavat korostivat (Hymykuopat hankkeen projektipäällikkö) Anu Taivaisen tapaan taiteen ja kulttuurin tuomista osaksi hoitotyön arkea ja tämän työn merkityksellisyyttä verrattuna arkielämästä irralliseen, hetkittäiseen virkistystoimintaan, kuten esityksiin tai konsertteihin laitoksissa. Aineistossa korostuu erityisesti kaksi toisiinsa tiiviisti kytkeytyvää asiaa: kulttuuri ja taide osana hoitotyön arkea sekä tarve tuottaa yksilöllisiä, asiakkaiden tarpeiden ja mieltymysten mukaisia kulttuuripalveluita. Kumpaankin edellisistä liittyy kiinteästi taiteen ja kulttuurin hyvinvointityön suuri keskustelunaihe: eri ammattiryhmien välinen työnjako ja yhteistoiminta.” (Lehto 2012, 30-31.)

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socomin koordinoima Terveyttä ja hyvinvointia kulttuurista senioreille -hanke järjesti useampia koulutuskokonaisuuksia vuosien 2005–2007 välillä. Vuonna 2005 hanke järjesti koulutuksen kulttuuri- ja sote-alan toimijoille. Koulutuksessa englantilainen draamapedagogi Pam Schweitzer opetti visuaalisten menetelmien käyttöä, draamaimprovisaatiota, muistelutyötä sukupolvien välisenä kohtaamispaikkana sekä muistelutyön luovista menetelmistä muistihäiriöisten ja heidän omaishoitajiensa elämänlaadun lisääjinä. (Taipale 2008, 14.)

Hanke teki yhteistyötä yhteistyössä Humanistisen ammattikorkeakoulun Joutsenon yksikön kanssa. Humak oli mukana järjestämässä vanhusten kanssa työskenteleville luovien työmenetelmien koulutuskokonaisuutta. Hanke oli ensimmäinen, joka järjesti alueella alan koulutusta. Humak suunnitteli ja toteutti kuusi koulutusta, joihin kaikkiin riitti osallistujia. Koulutukset saivat hyvää palautetta ja niiden järjestäminen nosti esiin vastaavan koulutuksen tarpeen alueella. Koulutusten lisäksi Humak järjesti seminaareja, tukemaan uusien työmenetelmien juurruttamista sote-alalle. (Taipale 2008, 26–27.)

Voimaa taiteesta -hanke järjesti hankkeen toimialueella Tampereella koulutusta hyvinvointialojen sekä luovan alan toimijoille vuosina 2011–2013. Koulutukset sisälsivät tietoa palvelumuotoilusta, markkinoinnista sekä yrittäjyydestä. (Voimaa taiteesta 2013.)

Taidetta vanhuksille sekä töitä taiteilijoille -ajatuksella toiminut Osaattori -hanke toimi vuosina 2012–2013. Sitä hallinnoi Lasipalatsin Mediakeskus Oy ja se toteutettiin yhteistyössä Helsingin, Turun, Jyväskylän ja Lahden kaupunkien kanssa. Hanke järjesti koulutusta sekä taidepilotteja. Hanke järjesti koulutusta taiteilijoille sekä vanhustyön ammattilaisille. Taiteilijoille suunnattuun koulutukseen osallistuneet eivät olleet kiinnostuneita yrittäjyydestä. Sen vuoksi koulutuksessa alettiin käyttää termiä ”yrittäjämäinen toimintatapa”. Raportin mukaan osallistavaa taidetta tekeville taiteilijoille on hyvä tietää taiteen hinnoittelusta ja markkinoinnista sekä tuotteistamisesta (Osaattori 2012).

Osaattori-hankkeen koulutukset oli suunnattu taiteilijoille: Taiteilijana vanhustyössä -koulutus ja hyvinvointialalla työskenteleville: Vanhustyön ammattilaisten koulutus. Vanhustyön ammattilaisten koulutus rakennettiin yhdessä sote-puolen kanssa ja siihen osallistuvat saivat valita esimerkiksi mitä taiteen lajia halusivat oppia sovelta- maan työssään. Taiteilijoille suunnattu koulutus koostui kymmenestä tapaamiskerras- ta, joiden aikana tutustuttiin alaan teemojen kautta: taiteen vieminen vanhuspalvelu- yksikköön, yleisökontakti ikäihmisten kanssa, taiteen tuotteistaminen ja yrittäjämäi- nen toiminta. (Lehko 2013, 14 – 15.)

4 MENETELMÄT

Tämän työn tavoitteena on Hyvinvoinnin välitystoimisto -hankkeen täydennyskoulutuksen sisällön kehittäminen. Työ on konstrukttiivinen tutkimus, jossa aineiston keruumenetelminä olen käyttänyt asiantuntijahaastattelua ja kahta kyselyä. Konstruktii-visessa tutkimuksessa uudenlaisen rakenteen luomisessa tarvitaan sekä teoreettista, jo olemassa olevaa tietoa, sekä uutta tutkimuksen aikana kerättävää tietoa. Konstruktii- vinen tutkimus sopii käytettäväksi silloin, kun tutkimuksen tuloksena on jokin konkreettinen tuotos, kuten suunnitelma, mittari tai malli. (Ojasalo, Moilanen & Rita- lahti 2009, 65.)

4.1 Kysely taiteilijoille, tuottajille ja sosiaali- ja terveysalan toimijoille

Konstruktii-visessa tutkimuksessa on hyvä lähteä liikkeelle selvittämällä niiden henki- löiden tarpeet, jotka tulevat käytännössä käyttämään tutkimuksen kautta saatua tie- toa (Ojasalo ym. 2009, 68). Lähdin liikkeelle keräämällä kyselyn (Liite 1) avulla mate- riaalia kaikilta osallistavan taiteen kentällä toimivilta aloilta, eli taiteilijoilta, tuottajilta sekä sosiaali- ja terveysalojen edustajilta. He ovat juuri niitä henkilöitä, joita varten osallistavan taiteen moniammatillinen täydennyskoulutus on kehitetty. Kysely toteu- tettiin Webropol-kyselynä ja sitä levitettiin sähköisesti. Kehittämistyössä kysely sopii aineiston keruumenetelmäksi lähtötilanteen selvittämiseksi (Ojasalo ym. 2009, 41).

Kyselyllä haluttiin saada selville kohderyhmän, eli sote-, kulttuuri- sekä taidealalla työskentelevien ammattilaisten, näkökulmia osallistavasta taiteesta, miten se näkyy nimenomaan heidän alallaan ja minkälaista tietoa kentällä toimivat henkilöt kaipaavat osallistavasta taiteesta.

Tein kyselyn yhdessä Miia Heikkilän kanssa, joka opiskelee myös kulttuurituotantoa Humanistisessa ammattikorkeakoulussa ja tekee opinnäytetyön Hyvinvoinnin välitys- toimisto -hankkeelle. Yhteisen kyselyn kokoaminen oli järkevää, koska Heikkilä työ- kenteli samaan aikaan Hyvinvoinnin välitystoimisto -hankkeen parissa ja halusimme molemmat työhömme tietoa samalta aihealueelta sekä samasta kohderyhmästä. Ky-

sely suunniteltiin vastaamaan molempien tutkimuksien tarpeita ja se koottiin olemassa olevan tietoperustan pohjalta. Kyselyn analysointivaihetta on pohdittava kyselyn suunnitteluvaiheessa, jotta kysely voidaan toteuttaa niin, että vastauksista saatava aineisto olisi reliaabelia ja mahdollisimman yleistettävää (Ojasalo ym. 2009, 41). Alkuperäinen suunnitelmani oli analysoida kyselyn tulokset kvantitatiivisena aineistona. Eri alojen edustajia oli vastannut vaihtelevin määrin kyselyyn, joten vastauksien tarkastelu ainoastaan kvantitatiivisesti olisi aiheuttanut riskin tulosten vääristymisestä.

Kysely on tutkimusmenetelmänä yleinen ja sitä käyttäen on mahdollista kerätä suurelta joukolta tietoa lyhyessä ajassa (Ojasalo ym. 2009, 108). Ensin kerroimme kyselyn tarkoituksen, sekä avasimme kyselyssä käytettyä termiä soveltava taide (Liite 1). Puolistrukturoitu kyselylomake sisälsi 25 kysymystä, avoimia sekä monivalintakysymyksiä. Kysely jaettiin teemoihin: tausta, termit monialaisuus ja arvot. Osa kysymyksistä oli vapaavalintaisia, sillä emme halunneet, että vastaajat jättäisivät kyselyn kesken liian vaikeiden kysymysten vuoksi. Pakollisia kysymyksiä kyselyssä oli 16.

Kyselylinkkiä jaettiin sähköpostitse taide- ja sote-alojen edustajille useiden kanavien kautta, jotta tavoittaisimme kohderyhmän mahdollisimman laajasti. Linkki jaettiin seuraaviin verkostoihin: Outi Linnossuo/Turun AMK, Taide ja kulttuurialojen ammattijärjestö Taku ry, Suomen taiteilijaseura, Suomen taideyhdistys, Sirkuksen tiedotuskeskus Sirkus Info, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Metropolia ammattikorkeakoulu, Suomen Näyttelijäliitto - Finlands Skådespelarförbund ry, Turun Sanataideyhdistys ry, Mehiläinen, Terveyspalvelualan liitto, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, Muusikkojen liitto, Valokuvatailijoiden liitto ry, Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto ry ETOL, Marjo Merivirta Helle/Opetus- ja kulttuuriministeriö, Aalto yliopisto, Turun Taideakatemia opiskelijayhdistys TOY ry, Ammattiliitto SuPer, Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestö TEHY, Taiteen edistämiskeskus, Opiskelijakunta HUMAKO ry, sekä omille verkostoille.

Kysely oli avoinna kolme viikkoa ja siihen vastasi yhteensä 71 henkilöä. En erotellut vastaajia alakohtaisesti, sillä alat olivat epätasaisesti edustettuina. Kyselyyn vastasi taiteilijoita 41, sosiaali- ja terveysalalla työskenteleviä 13 ja tuottajia 8. Vastaajista 7 oli opiskelijoita: kolme kulttuurituottajaa, kaksi sosiaali- ja terveysalalla opiskelevaa

sekä yksi taidealan opiskelija ja yksi sosiaali- ja terveys- sekä taidealaa opiskeleva henkilö.

Kyselyssä oli annettuna valmiiksi vaihtoehdot ammattialoittain eikä siinä ollut vaihtoehtona valita muuta alaa, kuin edellä mainitut. Kyselyyn oli kuitenkin vastannut myös muiden alojen edustajia. Asia selvisi kyseisten vastaajien muuta aihetta käsittelevien kysymysten avoimiin vastauskenttiin kirjoitettuina erillisinä selitteinä. Vastaajat olivat valinneet itselle ammatti-vaihtoehdoista omaa ammattiaan lähimpänä olevan ammatin. Siitä johtuen taidealalla työskentelevä virkamies näkyy taulukossa kohdassa Kulttuurialalla tuottajana. Kulttuurialalla taiteilijana sekä sosiaali- ja terveysalalla työskentelevä henkilö näkyy opiskelijana.

4.2 Asiantuntijahaastattelut

Haastattelut tein teemahaastatteluina. Haastatteluissa keskityin haastateltavien taustaan liittyen osallistavaan taiteeseen, heidän kokemuksiinsa perustuviin onnistuneisiin asioihin, ja asioihin, jotka he olivat kokeneet ongelmallisina osallistavan taiteen projekteissa tai/ja moniammatillisessa yhteistyössä. Hyvinvoinnin välitystoimisto on valtakunnallinen hanke ja halusin huomioida sen myös tutkimuksessani. Haastateltavat edustavat eri aloja ja ovat eri puolilta Suomea. Sen ansiosta aineisto ei ole rajoittunut vain yhdelle alueelle, vaan kattaa tietoa eri alueen hankkeista ja projekteista eri näkökulmista. Vaikka haastattelijoiden kokemukset ovatkin omakohtaisia, voidaan esiin nousseet asiat todeta olevan niitä asioita, joihin tutkimuksessa etsitään vastauksia, sillä haastateltavat olen valinnut heidän osallistavaan taiteeseen liittyvän kokemuksensa ja osaamisensa perusteella. Haastattelin työhöni seitsemää osallistavan taiteen kentän asiantuntijaa. Valitsin haastateltavat henkilöt perustuen heidän osallistavan taiteen ammattiosaamiseensa ja kokemuksiinsa erilaisista osallistavan taiteen projekteista ja hankkeista.

Kaksi haastatteluista tapahtui sähköpostitse, kaksi kasvotusten ja loput kolme sähköisesti Skypen välityksellä. Haastattelujen toteuttamismuodot syntyivät käytännön syistä, sillä haastateltavat olivat kaikki eri puolilta Suomea. Hyvinvoinnin välitystoimisto on valtakunnallinen hanke ja halusin huomioida sen myös haastatteluissa. Sen

lisäksi halusin tarkastella eri alueiden eroja liittyen osallistavan taiteen kenttään ja jo luotuihin verkostoihin. Vaikka useat osallistavan taiteen hankkeet ovat toimineet useilla alueilla (esim. Osaattori, TAIKA-hanke), halusin saada aluekohtaisesti tietoa osallistavan taiteen tarjonnasta.

Käytin haastattelua (Liite 2) yhtenä menetelmänä työssäni, sillä osallistavan taiteen kentän asiantuntijoiden tieto on usein kokemuspäistä ja tietämys vaihtelee sen mukaan, mitä alaa henkilö edustaa ja minkälaisia hänen kokemuksensa osallistavan taiteen alalta ovat. Haastattelu on hyvä valita aineistonkeruumenetelmäksi, kun halutaan antaa haastateltavan kertoa vapaasti asioista, jotka liittyvät hänen yksilöosaamiseensa (Ojasalo ym. 2009, 95). Toteutin haastattelut puolistrukturoituina teemoihin sidonnaisina haastatteluina. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelun kysymykset on ennalta laadittu, mutta haastattelu kulkee eteenpäin sen mukaan, miten haastateltavat vastaavat kysymyksiin (Mt. 97).

Tohtoritutkija **Pälvi Rantala** oli tutkijana taidelähtöisiä menetelmiä tutkivassa ja käytävässä Taika-hankkeessa vuosina 2009–2013. Hänen työnkuvaansa kuului selvittää millaisia taidelähtöisiä projekteja Lapin alueella oli silloin jo tehty, sekä kartoittaa taidealalla työskenteleviä haastatteleamalla, miten Lapin alueella voitaisiin edistää hyvinvointia taiteen ja kulttuurin avulla. (Rantala 2015.)

Veera Vähämaa toimii Turun alueella sanataiteilijana ja hän on ollut mukana useassa osallistavan taiteen projektissa, joista ESR -rahoitteinen Hymykuopat-hanke 2010 – 2012 oli hänen ensimmäisensä. Hymykuopat -hanke pyrki kehittämään erityisesti muistisairaiden vanhusten palveluja. Hankkeen aikana kehittyi Korvarunomenetelmä, jota Vähämaa käyttää sekä kehittää edelleen työssään. Hymykuopat-hankkeen jälkeen Vähämaa on toiminut useissa osallistavan taiteen alaa kehittävässä hankkeissa, kuten valtakunnallisessa koulutusta sekä pilottityöskentelyjakson sisältävässä Osaattori-hankkeessa sekä osallistavan taiteen palveluita ”pillereinä” välittävässä Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry Kotikunnaksen koordinoimassa Taideapteekki -hankkeessa. (Vähämaa 2015.)

Oulun seudulta haastattelin muusikkona sekä ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä lehtorina työskentelevää **Risto Järvenpää**tä. Järvenpää on kou-

luttautunut lastentarhanopettajaksi, musiikkileikkikoulun opettajaksi sekä ammatillisen opettajakoulun opettajaksi. Hänellä on pitkä historia lastenlaulujen sekä runojen kirjoittajana muun muassa Aapiseen. Hänellä on työkokemusta päiväkotityöskentelystä sekä taidealojen opettamisesta ammattikorkeakoulussa. Viimeisten vuosien aikana hän on opettanut sosiaali- ja terveysalalla opiskeleville taiteen soveltavaa käyttöä sosiaalialalla. Järvenpää on opettanut sosionomiopiskelijoille taiteen soveltamista. (Järvenpää 2015.)

Helena Räsänen edustaa sosiaali- ja terveysalalla edistyksellistä taiteen soveltavan käytön arvon ja vaikutusten tiedostavaa osaajaa. Helena on ikääntyneiden palvelujen kokonaisuudesta vastaava palvelujohtaja Sipoossa. Hän on taiteen puolestapuhuja sekä mahdollistaja Sipoon vanhuspalvelujen parissa. Räsänen mahdollistaa vanhuksille vuosittain useita jo vakiintuneita tapahtumia ja hänellä on laaja yhteistyöverkosto alueen taidealan ammattilaisten kanssa. Räsänen on todennut työssään taiteen positiivisen vaikutuksen vanhusten hyvinvointiin sekä uskoo estetiikan tärkeyteen sekä kaikkien ihmisten kohtaamiseen tasa-arvoisina ihmisinä. (Räsänen 2015.)

Tarja Heilimo on Lappeenrannassa työskentelevä taiteilija, joka vastaa Lappeenrannassa 90-luvun alusta saakka toimineesta grafiikan pajasta. Heilimolla on 32 vuoden kokemus työterveyshoitajana työskentelystä, mutta toimii tällä hetkellä taiteilijana. Heilimo pyrkii työssään viemään taidetta hyvinvointialalle ja uskoo, että taide parantaa, "jos ei muita, niin ainakin tekijänsä". Heilimo on ollut mukana useissa osallistavan taiteen projekteissa, muun muassa Kaakon Taiteen koordinoimassa Taide+Tarina -hankkeessa vuonna 2014 ja yhteisötaiteen projekteissa. Hän on järjestänyt Hyvinvointia taiteesta -näyttelyitä sekä vanhusten asumisyksikössä Toiveiden taulu -nimistä muuttuvaa teosta. Lisäksi Heilimo on toiminut 2009–2011 Humanistisen ammattikorkeakoulun Joutsenon yksikössä kulttuurituotannon erikoistumisopinnoissa taidegrafiikkatyöpajaohjaajana. (Heilimo 2015.)

Heilimon lisäksi haastattelin Lappeenrannasta korutaiteilija (kiviseppä artesaani, kuvataide AMK) **Jenni Sokuraa**. Sokura on ohjannut erilaisia työpajoja, ollut mukana useissa soveltavan taiteen hankkeissa, kuten Taide+Tarina, ja toimii tällä hetkellä korutaiteen tuntiopettajana Saimaan amk:ssa, kuvataiteen yksikössä Imatralla. (Sokura 2015.)

Jyväskylän seudulta haastattelin **Hannele Tornaista**. Torniaisella on kolmenkymmenen vuoden kokemus taiteilijana erilaisissa hankkeissa ja projekteissa työskentelestä, muun muassa eri ikäryhmien taideohjaajana. Tällä hetkellä hän toimii kädentaito-, taide-, perinne-, virkistys- ja yhteisötaidepajojen ohjaajana eri työnantajien toimesta. Soveltavaa taidetta hän on hyödyntänyt työssään erityisesti viime vuosina huonokuntoisten vanhusten kanssa sekä kaupunginosataiteilijana eri taloyhtiöiden kanssa. (Torniainen 2015.)

4.3 Kysely Hyvinvoinnin välitystoimiston osallistavan taiteen monialaiseen täydennyskoulutukseen osallistuville

Halusin tutkimuksessani selvittää parhaillaan Hyvinvoinnin välitystoimiston täydennyskoulutukseen osallistuvien henkilöiden motivaation hakeutua osallistavan taiteen valmennukseen. Tein kysymysrunгон ja toteutin kyselyn Hyvinvoinnin välitystoimiston Turun alueen toteutukseen kuuluvan lähijakson oppitunnin yhteydessä. Paikalla oli 16 opiskelijaa kaikista Turun alueen 18:sta koulutukseen valituista henkilöistä. Kaikki paikalla olijat vastasivat kyselyyn. Vastaajista 4 oli sosiaali- ja terveysalalla, 4 kulttuurituottajia, 4 taidealan edustajia, sote- ja kulttuurialan osaajia oli 3 ja muun alan edustajia 1.

Saman kysymysrunгон mukaan toteutin Webropol-kyselyn (Liite 3), jonka lähetin Lappeenrannan sekä Jyväskylän täydennyskoulutuksista vastaaville henkilöille ja pyysin heitä lähettämään sen eteenpäin täydennyskoulutukseen osallistuville. Sähköiseen kyselylomakkeeseen oli aikaa vastata kuusi päivää.

Lappeenrannasta kyselyyn vastasi kuusi henkilöä. Heistä kolme edusti taidealaa, yksi oli kulttuurituottaja ja yksi sote-alalla. Sosiaali- ja terveys- ja taidealan osaajia oli vastaajista yksi. Jyväskylästä kyselyyn vastanneita oli neljä. Heistä 1 edusti sosiaali- ja terveysalaa, kaksi taidealaa ja yksi sosiaali- ja terveys- ja taidealaa.

Kyselystä saadun aineiston analysoin kvantitatiivisin menetelmin, sillä kyselyyn vastasi tasaisesti eri alojen edustajia. Kyselyn tulosten analysoiminen kvantitatiivisilla

menetelmillä antaa luetettavaa lukuihin perustuvaa yleistettävää tietoa (Ojasalo ym. 2009, 108).

5 ANALYYSI

Yhdistelen tässä työssä laadullista ja määrällistä tutkimusta. Puolistrukturoidut teemoitetut asiantuntijahaastattelut edustavat laadullista tutkimusta. Kyselyrunko taiteilijoille, tuottajille ja sote-alan toimijoille oli puolistrukturoitu ja sitä kautta saadun tiedon analysoin määrällistä sekä laadullista analysointimenetelmää käyttäen. Kyselyrunko Hyvinvoinnin välitystoimiston täydennyskoulutukseen osallistuville sisälsi vain avoimia kysymyksiä. Toin aineiston määrälliseen muotoon ja analysoin sen määrällisesti.

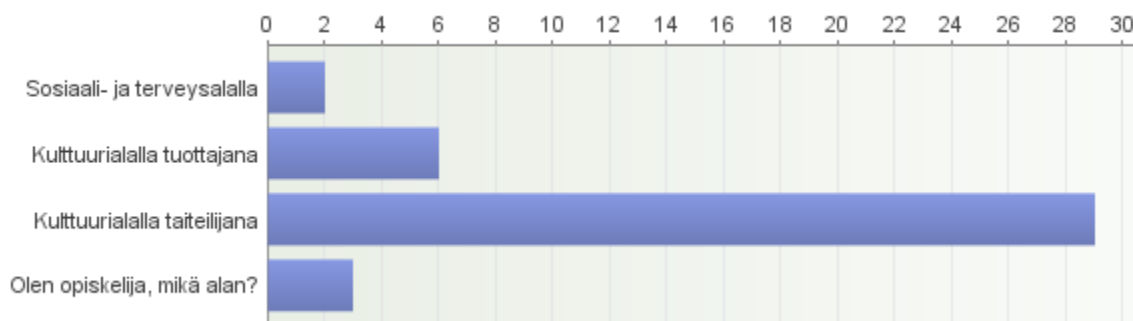
Eri menetelmillä kerätyt aineistot tukevat tutkimuksessa toisiaan. Taiteilijoille, tuottajille ja sote-alalla työskenteleville suunnatun kyselyn kautta sain tietoa eri alojen toimijoilta siitä, miten aloilla tunnetaan osallistava taide (kyselyssä soveltava taide) ja miten alojen välistä yhteistyötä voisi edistää heidän mielestään. Hyvinvoinnin välitystoimiston täydennyskoulutukseen osallistuneille suunnatun kyselyn kautta sain tutkimukseen kohdistetumpaa tietoa ihmisiltä, joilla on jo tietämystä osallistavasta taiteesta. Molempien analyysissä nousi esille samankaltaisia asioita, joita koulutuksen tulisi ottaa huomioon.

Kyselyn tekemisessä on aina riski, että vastaaja ei ymmärrä kysymystä oikein. On myös riski, että tutkija ei huomaa tätä, vaan analysoi vastaukset, olettaen, että vastaajat ovat ymmärtäneet kysymykset niin kuin ne oli tarkoitettu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 31 – 32.) Kuitenkin kyselyjen vastausmäärän laajuus (tuottajat, taiteilijat, sote-ala -kysely 71 ja HVVT valmennus -kysely 26), ja se, että kyselyjen yhteisestä aineistosta nousi esille samoja asioita, jotka vastasivat kysymykseen, osoittavat, että kysymykset oli ymmärretty oikein. Kyselyissä oli lyhyitä kysymyksiä, joissa kysyttiin vastaajan omaan taustaan ja mielipiteisiin liittyviä asioita ja niissä ei ollut juuri vaaraa ymmärtää kysymyksiä väärin. Ennen taiteilijoille, tuottajille ja sote-alalla työskenteleville suunnatun kyselyn lähettämistä varsinaiselle kohderyhmälle, se lähetettiin testiryhmälle, joka sisälsi henkilöitä kyselyn kohderyhmän aloilta. Kyselyä muokattiin testiryhmän palautteen perusteella.

5.1 Kysely taiteilijoille, tuottajille ja sosiaali- ja terveysalan toimijoille

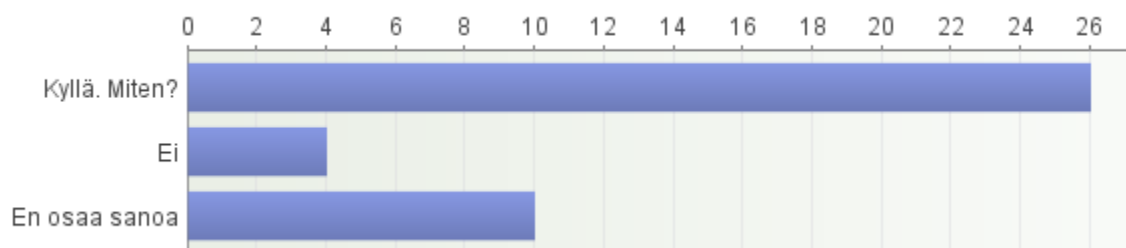
Analysoin kyselyn vastauksia kysymys kerrallaan. On selvää, että kyselyn tuloksia ei voi käsitellä vertaamalla eri alojen edustajien vastauksia toisiinsa, sillä yli puolet kaikista vastaajista (41/71) oli taiteilijoita. Lisäksi sosiaali- ja terveysalalla työskentelevistä vastaajista ainoastaan kaksi vastaajaa kertoi, että heillä on aikaisempaa kokemusta soveltavan taiteen projektista. Kokemuksen puute näkyi vastauksissa esimerkiksi siten, että sosiaali- ja terveysalan edustajat olivat usein jättäneet tyhjiksi kohdat, joihin ei ollut pakollista vastata. Kyselyllä kerättiin materiaalia kahteen eri tutkimukseen, joten olen analysoinut vain tähän työhön liittyvien kysymyksien vastauksia ja jakanut ne kyselyssä esiin nousseisiin teemoihin.

Kyselyyn vastanneista kaikkiaan 40 oli osallistunut osallistavan taiteen hankkeeseen tai projektiin. Heistä 29 oli taiteilijoita, kuusi tuottajia, kaksi sosiaali- ja terveysalalla työskentelevää ja loput kolme opiskelijoita (Taulukko 1).

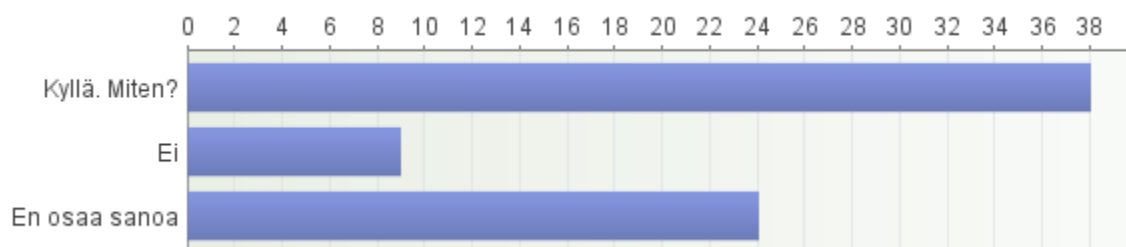
TAULUKKO 1: Kyselyyn vastanneiden ammattialat

Henkilöistä, joilla oli aikaisempaa kokemusta osallistavan taiteen hankkeesta tai projektista 26 (26/40) vastasi, että uskoisi monialaisen koulutuksen lisäävän edellytyksiä työskennellä ammatissaan (Taulukko 2). Kyllä -vastanneista taiteilijoita on 17, tuottajia neljä, sote-alalla työskenteleviä kaksi ja opiskelijoita kolme.

TAULUKKO 2: Vaikuttaisiko osallistavan taiteen monialainen koulutus lisäävän edellytyksiä työskennellä ammatissasi? Vastajat, joilla oli aikaisempaa kokemusta osallistavan taiteen hankkeesta tai projektista.

Kaikista vastaajista noin puolet (38/71) uskoi monialaisen koulutuksen lisäävän edellytyksiä työskennellä ammatissaan (Taulukko 3). Vastaajista 22 oli taiteilijoita, 6 tuottajaa, 6 opiskelijaa ja neljä sosiaali- ja terveysalan edustajia. En osaa sanoa -kohtaan vastanneita oli merkittävä määrä (24). Vastaajista taiteilijoita oli 13, sosiaali- ja terveysalan edustajia 8, opiskelijoita kaksi ja tuottajia yksi.

TAULUKKO 3: Lisäisikö monialainen osallistavan taiteen koulutus edellytyksiä työskennellä ammatissasi? Kaikki kyselyn vastaajat.

Kysymyksen ”Lisäisikö monialainen koulutus edellytyksiä työskennellä ammatissasi?” vastausvaihtoehdossa ”Kyllä, miten?” oli mahdollisuus avoimeen vastaukseen. Vastaajista 37 (37/38) vastasi myös avoimeen kysymykseen. Vastauksista nousi esiin seitsemän asiaa, jotka toistuivat: työllistymisen lisääntyminen (9), verkostojen laajentuminen (8), toimialojen tunteminen (4), monialaisuus (4), oman työn mielekkyyden

lisääntyminen (3) ja yhteinen ”kieli” (2). Vastaja numero 21 kommentoi monialaisuuden lisäävän edellytyksiä työskennellä omassa ammatissaan seuraavasti:

Ehdottomasti. Se lisäisi rakenteisiin joustavuutta, joka vuosi vuodelta parantaisi yhteistyömahdollisuuksia ja tekisi ilmapiiriin ”itsestänselvyyden”: taidetta ja kulttuuria voi käyttää täällä meidänkin työpaikalla, se ei ole mikään hömppäjuttu tai eliitin hienostelua.

Henkilöistä, joilla oli aikaisempaa kokemusta osallistavan taiteen hankkeesta tai projektista (40/71) viisi oli osallistunut myös moniammatilliseen koulutukseen. Kysymyksessä pyydettiin avaamaan koulutuksen sisältöä, mutta osa vastaajista oli kuitenkin vastannut kysymykseen vain osittain, jonka vuoksi avoimia vastauksia ei voi verrata keskenään ja niistä ei saa määrällistä tietoa. Kaikista 40:sta vastaajasta, joilla oli aikaisempaa kokemusta osallistavan taiteen hankkeesta tai projektista 29 oli taiteilijoita, 6 tuottajaa, kaksi opiskelijaa ja kaksi sosiaali- ja terveysalan edustajaa ja yksi sosiaali- ja terveys- sekä taidealaa edustava henkilö.

Avoimessa kysymyksessä kysyimme, mitä soveltavan taiteen monialaisen koulutuksen toivottiin tarjoavan. Kysymykseen vastasi kaikkiaan 45 (71) henkilöä. Koulutuksen toivottiin tarjoavan muun muassa työllistymistä (6), projekteja (6), tietoa eri alojen rakenteista (4), tietoa osallistavasta taiteesta (5), tietoa rahoitusmahdollisuuksista (4), uusien toimintamallien luomista (4), verkostoitumista (4), tietoa miten toimia erilaisten asiakasryhmien kanssa (3). Vastaajista 30 oli taiteilijoita, neljä kulttuurituottajia ja kolme sosiaali- ja terveysalalla työskenteleviä. Sosiaali- ja terveysalan vastaajista kaksi (3) vastasi kysymykseen ”en tiedä” ja taiteilijoista kaksi (30) vastasi tyhjää.

Kyselyssä pyydettiin kertomaan, mitä asioita toisten alojen toimijoiden olisi hyvä tietää ja huomioida vastaajan alasta yhteistyötä tehtäessä. Kysymykseen vastasi 51 (71) henkilöä. Sosiaali- ja terveysalan vastaajat (5) olivat poikkeuksetta nostaneet esiin asiakaskunnan huomioimisen. Taidealaa edustavat vastaajat (37) toivoivat, että taiteilijan työtä arvostettaisiin ja taiteilijalle maksettaisiin palkkaa. Myös taiteilijan työnkuvan määrittäminen nousi vastauksissa esiin:

Avointa mieltä kulttuurin suhteen. Taiteilijoiden järjestämien kurssien pitäisi jättää myös joku jälki ja virkistystoimintaa olisi pyrittävä aktivoimaan ilman jatkuvaa taiteilijan läsnäoloa. Taiteilijoiden järjestämien kurssien ei

tule paikata hoitolaitosten ennestään heikennettyjä virkistysmahdollisuuksia. On virhe yhteiskunnan taholta ajatella, että karsitut hoitajat eri laitoksissa voidaan korvata puolikoulutetuilla taiteilijoilla. Olen törmännyt sivarina jo samaan ilmiöön kun ylimääräisenä ja ilmaisena työntekijänä paikkasin hoitolaitoksen ennestään heikkoja työntekijäresursseja. (Vastaaaja ln48.)

Sosiaali- ja terveysalan vastaajista neljä (13) kertoi monialaisuuden näkyvän omassa ammatissaan. Taiteilijoista samoin vastasi 25 (41) henkilöä.

Kyselyssä selvitettiin, mitä syitä on osallistavan taiteen projektiin tai hankkeeseen osallistumattomuudelle. Kysymys oli monivalintakysymys, joista vastaaja sai valita enintään kolme sopivinta vaihtoehtoa. Vastauksista selkeimmin nousi esiin rahoituksen puute (33/71), oikeiden yhteistyökumppaneiden löytämisen vaikeus (25/71) ja kolmanneksi eniten (22/71) vastaajat olivat valinneet kohdan: osallistumiselle ei ole ollut estettä.

Vastauksissa näkyy eroja alakohtaisesti vertailtuna. Kulttuurialalla taiteilijana tai tuottajana työskentelevistä valtaosa oli kokenut rahoituksen puutteen esteeksi osallistavan taiteen projektiin tai hankkeeseen osallistumiseen sekä sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät valitsivat useammin kohdat ”ei estettä” tai ”tiedon puute”. Alla olevassa taulukossa näkyy vastausten jakautuminen alakohtaisesti. Taulukossa ”virkamies” näkyy kohdassa kulttuurialalla tuottajana ja kahta alaa edustava vastaaja näkyy kohdassa opiskelija. Taulukossa (Taulukko 4) näkyy korostettuina kohdat jotka ovat saaneet alakohtaisesti eniten vastauksia.

	Työskentelen			
	Sosiaali- ja terveysalalla (N=13)	Kulttuurialalla tuottajana (N=9)	Kulttuurialalla taiteilijana (N=41)	Olen opiskelija, mikä alan? (N=8)
Ajan puute	1	0	10	3
Työvoiman puute	1	0	0	1
Kokemuksen puute	1	0	1	1
Tiedon puute	3	1	4	4
Taidon puute	1	0	2	1
Oikeiden yhteistyö- kumppanien löytämi- sen hankaluus	0	3	20	2
Negatiiviset aiemmat kokemukset	0	0	1	0
Rahoituksen puute	1	5	24	3
Ei kiinnostusta	1	0	4	0
Ei estettä	7	3	10	2

TAULUKKO 4: Miksi et ole osallistunut osallistavan taiteen hankkeeseen tai projektiin?

Kyselyssä pyydettiin vastaajia kertomaan avoimia neuvoja osallistavan taiteen projektiin osallistuville. Kysymykseen vastasi kolme (13) sosiaali- ja terveysalalla työskentelevää, 8 (8) tuottajaa sekä 29 (41) taidealalla työskentelevää henkilöä. Erään sosiaali- ja terveysalan vastaajan mukaan soveltavan taiteen toimijoiden tulisi tehdä itsensä näkyvämmäksi, jotta sote-alalla osattaisiin hyödyntää soveltavan taiteen palveluita:

Esimerkiksi itse en ole törmännyt soveltavan taiteen toimijoihin varhaiskasvatuksen kentällä, vaikka erilaisia soveltavan taiteen työpajoja voitaisiin varmasti järjestää varhaiskasvatustoiminnassa. (Vastaaja In63.)

Eräs vastaaja kritisoi osallistavan taiteen lähtökohtia:

Taiteilijoiden olisi vapaasti päästävä esittämään teoksiaan joihin hankkiva taho saisi ITSE, ei taidetoimikuntien ym. organisaatioiden kautta valita teoksia joita halutaan toteuttaa. Taiteen kentän nokkimisjärjestys ei mielestäni toimi tällä alalla. (Vastaaja In50.)

Kolmas vastauksissa esiin noussut teema on taiteilijoiden palkkaus. Tämä näkyi ainostaan taidealaa edustavien henkilöiden vastauksissa. Taiteilijat eivät selvästi olleet tyytyväisiä työnsä korvaukseen. Eräs taiteilija vaati vastauksessaan yksinkertaisesti maksamaan taiteilijalle palkkaa (Vastaaja In53).

Suuri osa vastaajista (56/71) kertoi, että termistön monimuotoisuus ei ole aiheuttanut lainkaan tai juurikaan hankaluuksia heidän työssään. Kaikista vastaajista 13 (71) vastasi, että termistön monimuotoisuus on aiheuttanut heille ongelmia erittäin paljon tai paljon. Vastaajat saivat kommentoida avoimeen vastaustilaan termistön monimuotoisuuden aiheuttamista ongelmista. Eräs vastaaja kritisoi rahoituksen mukana tulevien uusien termien käyttöön ottamista, vaikka termi ei vastaisikaan toteutettua sisältöä (Vastaaja In 8).

5.2 Haastattelut

Haastattelujen aineiston käsittelin käyttäen laadullista menetelmää. Poimin haastattelusta pääteemoja ja analysoin haastattelujen aineiston niiden alla. Pääteemat valitsin haastatteluissa esiin nousseiden asioiden, sekä omien tutkimuslähtökohtieni mukaan. Haastateltavien kokemukset taiteen sekä sosiaali- ja terveysalan yhteen sovittamisesta olivat osittain tapauskohtaisia. Kuitenkin eri hankkeissa ja projekteissa ilmenneissä ongelmissa oli yhtäläisyyksiä.

Monialaisuus osallistavan taiteen kentällä

Kysyin haastattelussa kaikilta, mitä asioita he näkevät sellaisiksi, mitä hyvinvointialaa ja taidetta yhdistävässä projektissa tulisi huomioida ja mitä heidän mielestään osallistavan taiteen moniammatillisessa koulutuksessa tulisi huomioida.

Koulutuksessa on tärkeää, että kaikki koulutukseen osallistajat ovat samalla linjalla, ja ryhmähenki vahvistuu. Taika-hankkeessa taidelähtöiset menetelmät koettiin hyväksi keinoksi purkaa eri alojen toimijoiden välisiä jännitteitä. (Rantala 2015.) Koulutuksessa, joka koostuu teoriasta sekä käytännön projekteista, tulee teoriaosuus käydä läpi ennen, kuin sitä voi lähteä soveltamaan käytännössä. Osaattori-hankkeessa taiteilijoille suunnattu koulutus oli tullut ajallisesti vasta käytännössä toteutettujen projektien jälkeen, joten taiteilijat oppivat sote-alan käytännöistä projektien aikana ”kantapään kautta”. Myöhemmin koulutuksessa tullut koulutus sisälsi tutustumista sote-alan rakenteisiin. (Vähämaa 2015.)

Siin aika hyvin käytiin läpi sitä koko tavallaan sote-sektorin pakkaa, et miten se on jaettu, et on nää vanhainkodit ja sitte on nää palvelutalot ja sit on tää tuettu palveluasuminen ja sit on tää geriatrinen sairaanhoito...(--)) se oikeesti on niin vieras toimintaympäristö niinku taiteilijallekki. Ja sit sama ku mul on ollu jossain projekteis mis on ollu niinku erillinen tuottaja, ku yleensä me ollaan tehty se tuotanto työ ite, mut silloin ku se on ollu ni sit ku myös tuottajat on helposti tosi pihalla siitä et miten tää nyt menee. (Vähämaa 2015.)

Vähämaa (2015) nosti esille myös moniammatillisella kentällä käytettävän termistön painottaen termien avaamisen tärkeyttä niin, että kaikki osapuolet ymmärtävät mistä puhutaan. Myös rahoituksesta hänen mielestään olisi tärkeää olla koulutuksen sisällyksessä, jotta myös eri aloilla toimijat ymmärtäisivät mistä lopullisen tuotteen hinta koostuu.

Muusikko sekä sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulun lehtori Risto Järvenpäällä (2015) on vuosien kokemus osallistavan taiten opettamisesta sosiaalialan opiskelijoille. Kurssit on jaettu kolmeen osaan. Osiot eivät keskity monialaisuuteen, vaan enemmänkin taiteen merkittävyyteen elämässä siihen, miten sosiaalialalla työskentelevä voi käyttää taidetta keinona esimerkiksi ymmärtää asiakastaan paremmin.

Ensimmäisessä osassa käydään läpi mitä taide on. Miten se näkyy oppilaiden jokapäiväisessä elämässä ja heidän omassa historiassaan henkilökohtaisen kasvun tukena ja ilmaisun vahvistajana. Järvenpää (2015) ynnää kurssin ensimmäisen osion:

Sehän on yleisesti ottaen sehän on automaatio, et sitä (taidetta) käytetään, mut sitä taide -sanaa ei useinkaan käytetä tai sitä pidetään vähän liian hienostuneena ja siinä nyt vertaulukohta voi ottaa vaikka siinä, että kattokaa nyt itteenne ja tätä ympäristöä, että suurinosa näistä tavaroista on taitelijoitten suunnittelemia, teidän vaatteet ja kaikki. Ette te pääse sitä karkuun. Se on tässä. Että turha kuvitella, että se on jotakin hienompaa kun teidän tavallinen elämä. Ja siinä se oikeestaan on se sovelluspinta heti, että kun miettii, että joku, tuota, asiakas tekee, tai potilas, tai millä nimellä nyt kuvitellaan sitä ihmistä josta he joutuu huolta pitämään, jolle ei maailma aina onnistu välttämättä ilman huolenpitoa, niin sitte et he osais jo ajatella sen asian niin, että siinä se tekeminen on se merkittävä asia, eikä se tulos. Ja sen tekemisen myötä käydään keskustelua symbolisella etäisyydellä siitä omasta minästä ja se saattaa olla hyvin merkittävä osa sen ihmisen (asiakkaan) viihtymistä ja elämänuskoa ja surun voittamista ja itsetunnon paranemista.

Toisessa osassa käsitellään mediaa sekä mediakulttuuria. Kurssin aikana tutustutaan erilaisiin keinoihin, jolla taidetta voidaan käyttää hyvinvointia lisäävänä elementtinä. Järvenpää mainitsee esimerkkinä voimauttavan valokuvauksen. Kurssilla opiskelijat toteuttavat konkreettisen, esimerkiksi audiovisuaalisen teoksen, jossa tutustuvat johonkin hyvinvointia lisäävään taiteen alaan tai taiteen tekijään. (Järvenpää 2015.)

Kolmannessa osassa oppilaat suunnittelevat sosiaali- ja terveysalan kentälle kurssin lopussa toteutettavan "neljän kerran kerhon". Opiskelijat etsivät kohteen, tutustuvat siihen ja kartoittavat asiakkaiden kanssa, mikä olisi juuri tälle asiakaskunnalle sopivin taiteenala ja miten sitä voi soveltaa heille. Kolmas osio kokoaa yhteen kaikki osiot ja opiskelijat soveltavat itse taidetta työssään. (Mt.)

Rahoitus

Rahoituskeinojen löytäminen osallistavan taiteen mahdollistamiselle on usein haasteellista. Haastatteluissa esiin nousi hankkeiden rahoitus, joka vaikuttaa suoraan myös hankkeiden pituuteen. Esimerkiksi korutaitelija Jenni Sokuran (2015) mukaan projektien jatkuvuus tulisi varmistaa:

Hankkeen kautta hyvän idean löytänyt taiteilija voi kokea tehneensä turhaa työtä, jos jatkuvuus katkeaa hankkeen päätyttyä, rahoituksen loppuessa tms. Tarpeellisille, hyviksi havaituille projekteille pitäisi pystyä luomaan joku pohja tai käytäntö, jolla jatkuvuuden voisi varmistaa.

Taiteen edistämiskeskuksen Rakenteita ratkomassa -julkaisussa on myös pohdittu asiaa. Hankkeiden aikana toteutettujen projektien rahoitus tulee lähes aina ainoastaan hankkeen kautta. Projektit toteutetaan niin suuriksi toteutuksiksi, että hankerahoituksen loputtua ne eivät usein kykene enää jatkumaan sellaisenaan. Projekteja voidaan kuitenkin hyvässä tapauksessa jatkaa hankkeen kautta saatujen yhteistyöverkostojen ja tekijöiden ammattitaidon ansiosta pienemmässä mittakaavassa. Hankkeissa tulisi lähtökohtaisesti miettiä halutaanko projektille jatkuvuutta ja miten sen voi toteuttaa. Ulkopuolisen rahoituksen saaminen on kiinni päättäjien arvomaailmasta ja projekteja toteutetaan sen mukaan, minkälaiselle toiminnalle milloinkin on haettavissa rahoitusta. (Rosenlöf 2014, 12.)

Joissain tapauksissa rahoitus on jaettu tilaajan ja hankkeen välillä. Näin oli esimerkiksi Turussa Kotikunnaksen koordinoimassa Taideapteekki-toiminnassa, jossa tilaaja maksoi taidepalvelusta, mutta osa palvelujen rahoittamisesta tuli Taideapteekin puolelta (Vähämaa 2015).

Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut sekä sosiaali- ja terveystieteiden palvelut ovat tuottaneet yhdessä Taideapteekki -hanketta vuodesta 2009 saakka. Taideapteekki kokoaa yhteen erilaisia tekijöitä, jotka järjestävät työpajoja ja muuta ohjelmaa erityisesti vartuneemmalle väestölle. Taideapteekin ohjelma on kaikille avointa ja tapahtumista tiedotetaan muun muassa Jyväskylän kaupungin sivuilla sekä julkisiin tiloihin jaettavilla esitteillä (Jyväskylän kaupunki 2015). Taideapteekki-toiminta on sittemmin aloitettu myös Turussa, jossa sitä koordinoi Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n Koti-

kunnas (2015). Turussa Taideapteekki toimintaa ei vielä ole saatu juurtumaan vaki-
tuisesti osaksi Turun osallistavan taiteen tarjontaa. Toimintaa on rahoitettu erilaisten
avustusten ja sponsorirahojen turvin, mutta pysyvää rahoitusta toiminnalle ei ole vielä
löydetty (Norokallio 2015).

Helena Räsänen (2015) ja Risto Järvenpää (2015) ovat sitä mieltä, että hyvinvoin-
tialoilla olisi mahdollista käyttää enemmän varoja kulttuuriin, kuin tällä hetkellä teh-
dään.

No, raha ei sinänsä ole se ongelma, vaan se että sanotaan, että sitä ei
ole vaikka sitä oliski. Että kyllä se jossakin on. (Järvenpää 2015.)

Räsänen (2015) on ratkaissut osallistavan taiteen rahoituksen Sipoon vanhuspalve-
luissa sijoittamalla hoitohenkilökunnan sijaisrahoja taiteeseen. Hän kertoi, että taiteen
tuoma hyvinvointi on vähentänyt henkilökunnan sairauspoissaoloja, jolloin sijaisia-
kaan ei tarvita. Sipoossa taide on juurrutettu osaksi vanhusten päivittäistä elämää,
mutta osana vakiintunutta toimintaa on laajan yhteistyöverkoston mahdollistamana
myös hoivakodin ulkopuolisia tapahtumia, kuten musiikkikonsertteja Räsänen mu-
kaan, ei hoitajaa tarvita paikalle, kun taiteilija on vanhusten kanssa, kunhan taiteilijal-
le kerrotaan selkeästi, miten hänen tulee menetellä, jos hän sattuu tarvitsemaan hoi-
tohenkilökunnan apua.

Samankaltaisiin tuloksiin on päästy myös Helsingin Oulunkylässä sijaitsevassa Kus-
taankartano -nimisessä palvelukeskuksessa. Kustaankartanon osastolla H2 asuu
vanhuksia, joilla on muistisairaus ja psykiatrinen sairaus. Osastolla osastonhoitaja
koordinoi taide- ja kulttuuritoimintaa ja vuoteen 2014 mennessä toimintaa oli juurru-
tettu osaksi arkea jo viisi vuotta. Osaston henkilökunnalla on vähiten poissaoloja ko-
ko talossa ja osaston asukkaiden käytösoireiden vähentymistä mitattu hyvin tuloksin.
Asukkaaksi tulevien henkilöiden unilääkkeiden käytön tarve on vähentynyt osastolle
saavuttuaan huomattavasti. (Rosenlöf 2014, 20.)

Sipoon vanhuspalvelut on hyvä esimerkki siitä, että rahoituskeinon löytäminen kult-
tuurille sote-alalla ei välttämättä ole ongelma. Kulttuuriin satsaaviin toimintamallien
kehittämiseksi ei sote-alalla aina ole kiinnostusta, osaamista tai aikaa. Ammattialat
ylittävä verkostoituminen sekä osallistavan taiteen juurruttaminen sosiaali- ja terve-

ysaloille ovat hyvä lähtökohta ongelman ratkaisemiseksi (Räsänen 2015). Rantalan (2015) sekä Räsänen (2015) mukaan lähtökohta osallistavan taiteen toteuttamiselle hyvinvointialoilla on parempi, kun ajatus siihen lähtee alan sisältä ja kun esimiehet ja henkilökunta tiedostavat osallistavan taiteen vaikutukset ja ovat itse kiinnostuneita kulttuurista.

Työnjako ja monialaisuus

Työnjako on missä tahansa projektissa tärkeää. Osallistavan taiteen kentällä taitelijan paikan hahmottaminen eri laitoksissa on hankalaa, etenkin tilanteissa, joissa taiteilijalla ei ole ennestään kokemusta hoiva-aloilla työskentelystä ja kommunikaatio ja ymmärrys taiteilijan ja tilaajan (sote) välillä ei ole oikealla tasolla (Rantala 2015).

Hoitajat tai muut hoiva-alalla työskentelevät voivat kokea taiteilijan jopa uhkana, jos ei ole selvää, mikä taiteilijan työn tarkoitus on. Tällaisissa tilanteissa alojen välinen luottamus on tärkeää, mutta se saattaa jäädä vaillinaiseksi, jolloin hoitohenkilökunnalle voi syntyä epäluulo ja taiteilijan työn negatiivisten vaikutusten pelko. Luottamuksen puute voi aiheuttaa tilanteen, jossa taiteilija joutuu joustamaan omasta taiteestaan vastentahtoisesti. Luottamus taiteilijan työhön voi syntyä helpommin, jos idea taiteen ja hyvinvoinnin yhdistämiseen tulee sisältäpäin, esimerkiksi henkilökunnan suunnalta. (Rantala 2015.) Syitä kommunikaation puutteeseen on esimerkiksi suurien organisaatioiden sisäisessä tiedonkulussa. Kun sijaiset ovat yleisiä ja vuorot vaihtuvat usein, voi moneenkin kertaan varmistettu asia pudota tiedonkulusta jossain vaiheessa (Vähämaa 2015). Räsänen kertoo, että heillä juuri luottamus toisen alan osaamiseen on avain onnistuneeseen toimintaan. Luottamus syntyy toisen kuuntelemisella ja molemmin puolisella kunnioittamisella. Taiteilijat kunnioittavat hoitajien mielipiteitä ja hoitajat ovat avoimin mielin ja kuuntelevat taiteilijoiden näkemyksiä. (Räsänen 2015.)

Räsänen käyttämä keino palkata taiteilija hoitohenkilökunnan sijaisrahoilla toimii heillä hyvin. Taiteilija tarvittaessa keskustella taidetuokion jälkeen henkilökunnan kanssa, jolloin hänen ei tarvitse käsitellä mahdollisia mieleen tulleita asioita yksin. (2015.) Taiteilija Veera Vähämaa (2015) pitää suotavana henkilökunnan läsnäoloa myös taidetuokion ajan. Hän kertoo, että joskus etenkin vanhusten kanssa työskennellessä

on tärkeää, jos ainakin on tiedossa, kenelle voi mennä sanomaan, jos jotain ilmenee. Myös Hannele Torniainen (2015) korostaa, että käytännön järjestelyt on hyvä sopia kuntoon ennen taidetuokiota. Hän kertoo, että joskus taiteilijan oletetaan tekevän myös hoitoalan töitä, esimerkiksi asiakkaan viemistä vessaan tai lääkkeiden antamista.

Taitelijoita on hyvä informoida etukäteen asiakaskunnan mahdollisista erityistarpeista. Sellaisetkin asiat, jotka voivat tuntua sote-alalla työskentelevälle itsestään selviltä, voivat ulkopuoliselle olla täysin näkymättömissä. Taiteilijan voi olla vaikea ennakoita käytännön asioita, jotka hoitoalalla työskenteleville ovat arkipäivää. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi fyysiset/psykkiset rajoitteet ja tilojen soveltuvuus (Sokura 2015). Sote puolelta olisi hyvä kertoa taiteilijalle asiat, jotka hänen on hyvä tietää, kuten kuka henkilökunnasta tietää taidetuokioon osallistuvien henkilöiden asioista.

“...sote-puolelt (olisi hyvä kertoa taiteilijalle) sit sitä, että mitä sen taiteilijan oikeesti olis tärkeä tietää. Vaiks sellast, et vihreäpaitainen henkilö on laitosapulainen, älä kysy häneltä Martan asioista...” (Vähämaa 2015.)

Sokura (2015) korostaa asiakaslähtöisyyden tärkeyttä osallistavan taiteen hankkeissa. Hän kertoo kokemuksestaan hankkeessa, jossa asiakaskuntana olivat vanhukset, mutta heitä ei todellisuudessa kuultu koko työn suunnittelun aikana. Kun kuunnellaan ja osoitetaan, että kunnioitetaan toista, lähtökohdat hyvälle yhteistyölle ovat otolliset ja projekti vastaa paremmin asiakaskunnan tarpeita.

Termit

Kaikilla aloilla on oma ammattikielensä. Taidealalla käytettävä ammattikieli, niin kuin sote-alallakin käytettävä ammattikieli eivät ole yleiskieltä vaan ammattisanastoa. Taiteilija voi kokea lääketieteelliset termit vaikeasti ymmärrettävinä ja hyvinvointialalla työskentelevä voi kokea taidealalla käytettävän sanaston abstraktina. Tämä voi lähtökohtaisesti vaikeuttaa yhteistyön syntymistä. Sama koskee myös muita aloja. Rantala (2015) kertoo, että kun taide vietiin Taika-hankkeessa yritysmaailmaan, eivät osallistujat olleet aluksi vastaanottavaisia. Taide koettiin sanana vaikeaksi ja usein taide nähtiin kapea-alaisesti.

Osallistava taide on tuonut mukanaan myös uusia termejä, joiden tarkoitus ei ole yksiselitteinen. Rahoittajat muokkaavat kentän sanastoa osaltaan.

Jos myönnetään jotain avustuksia soveltavaan taiteeseen, niin tottakai kaikki silloin kirjoittaa sen oman tekemisen niin, et me tehdään (esimerkiksi) soveltavaa taidetta. (Vähämaa 2015.)

Hyvinvointivaikutukset

Taiteen ja kulttuurin tuomia hyvinvointivaikutuksia on mitattu Helsingin Oulunkylän Kustaankartanossa (Rosenlöf 2014, 20). Myös Räsänen (2015) kertoi, että Sipoossa on voitu vähentää lääkkeiden käyttöä ja asukkaat ovat rauhallisia. Hoivakodin ulkopuolinen kulttuuritoiminta voi antaa vanhukselle mahdollisuuden itsenäiseen toimimiseen, esimerkiksi asiointiin. Arjesta poikkeava toimiminen ja itse tekeminen piristää. Sipoossa hoivakodin asukkaat olivat osallistuneet yhdessä omaistensa ja hoitajien kanssa Järvenpään Puistobluesiin. Eräs asukas oli tullut Räsänen luo osallistumisen jälkeen:

Hän tuli kiittää näitä muusikoita ja sitten hän vielä mullekin sano siitä lähtiessään että: `tänään tunsin itseni ihan ihmiseksi`. Et se on aika paljon, kun ajattelin, et minkälaisia tunteita hänellä muina päivinä on. (Räsänen 2015.)

Vaikka osallistava taide olisikin suunnattu pääasiassa esimerkiksi vanhuksille, ihanteellisessa tilanteessa hyvinvointivaikutukset heijastuvat myös työntekijöihin. Kulttuurin kokeminen työpäivän aikana virkistää myös heitä.

Hoitajat on myös hirveen rentoutuneet ja mä koen et he saa paljon, kun he pääsee työpäivinä tämmösiin kaikenlaisiin tapahtumiin. Se on oikeesti se mikä mut pistää hakemaan kaikkia rahoituksia ja uudenlaisia toimintamalleja kun mä nään miten paljon iloa se tuottaa. (Räsänen 2015.)

Taide vaikuttaa myös tekijäänsä. Heilimon (2015) motto onkin, että taide parantaa, jos ei muita, niin ainakin tekijänsä. Taiteen tekijä, joko taiteilija tai osallistavan taiteen pajaan osallistuva kokee tekemisen kautta voimaantumisen.

Risto Järvenpää kuvaili taiteen vaikutuksia sen tekijään näin:

“..... melkein minkä tahansa taiteen käyttö, nimenomaan auttaa ihmistä ilmaisemaan omia tunteitaan ja ehkä näkemään niitä myös niin kuin itsen ulkopuolella. Että siinä mielessä, kun se siirtyy itsestä ulos se asia, joka saattaa olla joku ihan sanaton ja tutkimaton juttu, niin sillä kuitenkin on semmonen reflektiivisen keskustelun alku ja ihminen peilaa omaa persoonallisuuttaan. Ja ei yleensä ihmiset huomaa sitä, että se on käynnissä, mutta käy semmonen keskustelu itsen, oman persoonallisuuden ja sen oman tekosen ja tuotoksen välillä. Ja sillä on yleensä persoonallisuutta eheyttävä ja voimistava vaikutus. Sitten toinen asia on se, että halutaanko me saattaa ihmiset soveltavalla taiteella verbalisoimaan ne tunteensa ja monesti monesti tällaisessa aikuisessa mielessä on se, että pitäis olla joku mielipide tai pitäis päästä puhumaan se tai sanoa siitä jotakin. Se on vaan siitä johtuen, että tää kielen ylivalta on niin suuri, puhutun ja luetun ja verbaalisen kielen ylivalta on niin suuri, että vasta sitä pidetään viisautena, kun se on kirjoitettu. Mutta niinku yleensä soveltavassa taiteessa pystytään rikkoon se puhumisen raja ja sitten pystytään myös ylittään kansainväliset rajat ja pystytään ylittään erilaisten ihmisten raja.” (Järvenpää 2015.)

Tuottaja osallistavan taiteen kentällä

Vanhuksilla on oikeus vielä hoivakodissakin käyttää omia rahojaan ja he mielellään maksavat esimerkiksi juuri kulttuuripalveluista. Vanhuksille on usein jopa tärkeää, että he saavat maksaa itse omista harrastuksistaan tai vaikkapa musiikkikonsertista. Hyvinvointialoilla otettaisiin mieluusti vastaan taiteilijoita, mutta ongelma tuntuu olevan siinä, kuka projektia koordinoi. Palvelu, sen hinnoittelu, aikataulut ja sopivien asiakkaiden löytäminen ovat asioita, jotka aiheuttavat taiteilijoille ja hyvinvointialoilla työskenteleville työtaakkaa heidän oman työnkuvansa ulkopuolella. (Räsänen 2015.)

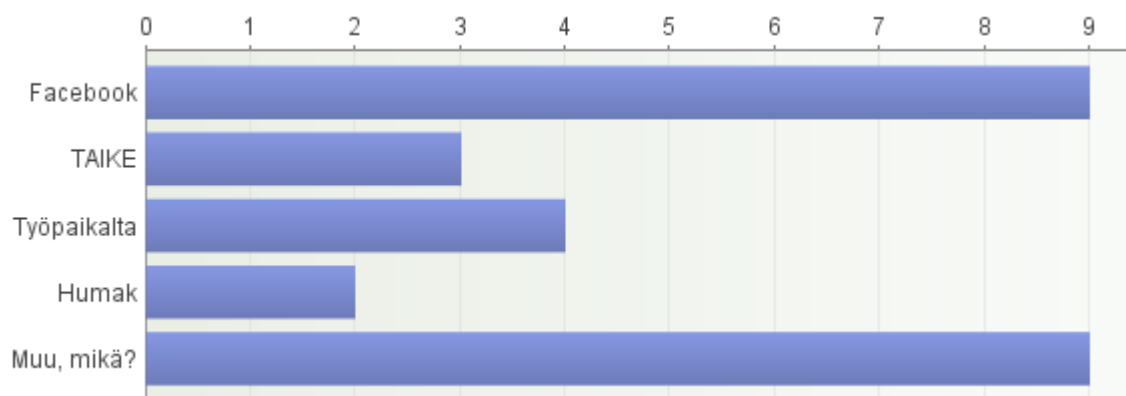
Myös hankkeiden jälkeisen jatkuvuuden turvaamiseksi tarvittaisiin tuottajaa. Ei ole ketään, joka jatkaisi yhteydenpitoa ja solmisi sopimukset. Taiteilijalle oman työn hinnoittelu voi olla kiusallista (Järvenpää 2015).

Taiteen edistämiskeskuksen Lounais-Suomen toimipisteen taidekoordinaattori Anna-Mari Rosenlöf osallistui Osaattori-hankkeeseen Turun ohjausryhmän jäsenenä. Hän huomasi hankkeen aikana, että kolmas toimija taide- ja sote-kentän välillä helpottaisi taidepalvelun hinnan määrittämistä sekä taiteen myymistä. (Lehko 2013.)

5.3 Kysely Hyvinvoinnin välitystoimiston osallistavan taiteen monialaiseen koulutukseen osallistuneille

Analysoin Hyvinvoinnin välitystoimiston osallistavan taiteen moniammatilliseen täydennyskoulutukseen osallistuville tehdyn kyselyn vastaukset kvantitatiivisesti, eli määrällisesti. Kyselyn tulosten analysoiminen kvantitatiivisilla menetelmillä antaa luetettavaa lukuihin perustuvaa yleistettävää tietoa sillä saadaan luetettavaa sekä tapauskohtaista tietoa (Ojasalo ym. 2009, 108). Kvantitatiivinen analyysimenetelmä toimi hyvin antamaan konkreettista tietoa täydennyskoulutukseen osallistuvien osallistumismotiiveista sekä heidän odotuksistaan koulutukseen liittyen. Jotta pystyin analysoimaan vastauksia määrällisesti, syötin Turun alueelta kerätyt vastaukset sähköiseen muotoon ja analysoin kaikkien paikkakuntien vastaukset yhdessä.

Vastaajista suurin osa (9/26) oli saanut tiedon täydennyskoulutuksesta Facebookin kautta (Taulukko 5). Toiseksi eniten vastaajat olivat saaneet tiedon työpaikaltaan (4/26) ja kolmanneksi eniten TAIKE:n sähköpostilistan kautta (3/26). Muu, mikä? -kohta sai myös runsaasti vastauksia (9/26). Näistä kolme (3/26) kertoi saaneensa tiedon koulutuksesta sähköpostilistan kautta. He eivät kertoneet vastauksessaan, mikä sähköpostilista oli kyseessä. Muu, mikä? -kohdassa kaksi (2/26) henkilöä kertoi saaneensa tiedon paikallislehdestä. Yksi vastaajista (ln 15) kertoi saaneensa tiedon sekä Facebookista, että työpaikaltaan, sen vuoksi taulukon vastaaja määränä näkyy 27.

TAULUKKO 5: Mistä sait tiedon HVVT:n täydennyskoulutuksesta?

Osalla täydennyskoulutukseen osallistuneilla oli jo ennestään kokemusta osallistavan taiteen projekteista. Kysyin, oliko vastaaja osallistunut osallistavan taiteen projektiin aikaisemmin, ja jos oli, oliko se sisältänyt koulutusta. Vastaajista puolet (13) ei ollut osallistunut aikaisemmin osallistavan taiteen projektiin. Projekteista, joihin vastaajia oli osallistunut, viisi oli sisältänyt koulutusta (Taulukko 6).

TAULUKKO 6: Oletko osallistunut aikaisemmin osallistavan taiteen koulutukseen?

Kysyin kyselyssä, mitkä ovat ne syyt, miksi vastaajat ovat hakeutuneet HVVT:n täydennyskoulutukseen ja mitä he koulutukselta odottavat. Kysymykset olivat avoimia, joten jokainen vastaus oli erilainen. Eniten erikseen esiin nostettuja asioita ammattitaidon kehittymisen (7/26) rinnalla oli työllistyminen (6) ja työkentän laajentuminen (2), liiketaloudellisen osaamisen saaminen (5), taiteen hyödyntäminen omassa työssä (5) ja verkostoituminen (4).

Täydennyskoulutuksen toivottiin tarjoavan verkostoitumista (16), liiketaloudellista osaamista (5), tietoa tuotteistamisesta (5) ja palvelumuotoilusta (4), tietoa ansaintamahdollisuuksista (5). Yleisesti tietoa osallistavasta taiteesta toivoi kolme. Eri alojen rakenteisiin tutustumista halusi kolme, moniammatillista osaamista kaksi, uusien konseptien kehittämistä kaksi ja projektin hallintataitojen kehittymistä kaksi henkilöä. Lisäksi koulutukselta toivottiin seuraavia asioita: tietoa rahoitusmahdollisuuksista (1), käytännön projekteja (1), apua oman liikeidean toteuttamiseen (1), keinoja jatkuvaan liiketoimintaan (1), hinnoitteluosaamista (1) ja myyntiosaamista (1).

6 PÄÄTÄNTÖ

Tässä luvussa kerron tutkimustulosten pohjalta mitä monialaisen osallistavan taiteen koulutuksen tulee sisältää. Monialaisen osallistavan taiteen koulutuksen järjestäjät, muutkin, kuin Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Hyvinvoinnin välitystoimisto -hanke, näkevät tästä lähtökohdat sille, kuinka koulutusta tulee lähteä toteuttamaan.

Työssäni olen keskittynyt siihen, kuinka eri aloilta olevat henkilöt ja heidän ammattitaitonsa voidaan hyödyntää parhaalla tavalla alojen välisessä työskentelyssä. Tuottajan työlle on ollut tilansa osallistavan taiteen kentällä, taiteen sekä hyvinvointialan välillä. Tuottajien ammattitaitoa ei vain ole hyödynnetty niin paljon, kuin olisi mahdollista. Osallistavan taiteen huomioiminen ammattiin valmentavien koulutuksen sisällössä auttaisi osaltaan juurruttamaan osallistavaa taidetta alojen käytäntöihin. Monialainen täydennyskoulutus on hyvä keino kiinni alojen välistä kuilua ja koulutus verkostoi eri alojen toimijoita ja tukee heitä toimimaan yhdessä.

6.1 Osallistavan taiteen monialainen täydennyskoulutus – mitä asioita sen tulee sisältää?

Osallistava taide

Koulutuksen tulee sisältää teoriaa siitä, mitä osallistava taide tarkoittaa. Koulutuksen aikana opiskelijat tulevat törmäämään uusiin termeihin ja niihin tutustuminen on helppoa, sitten kun perusasiat ovat tiedossa. Vaikka koulutukseen valittavilla henkilöillä olisikin jo kokemusta osallistavan taiteen parissa työskentelystä, on kuitenkin hyvä tarjota kaikille koulutukseen osallistuville yhdenvertaiset lähtökohdat.

On hyvä huomioida, että monialaisessa valmennuksessa osallistujilla on alakohtaisista syistä erilaiset lähtökohdat tuntea taidetta. Taiteen tuntemuksen sisällyttäminen koulutukseen on tärkeää tulevaa yhteistyötä ajatellen. Koulutuksen tarkoitus on kuroa kiinni alojen välistä kuilua ja siten lisätä yhteistyötä alojen välillä. Tämä mahdollistuu, kun eri aloilla toimivat pääsevät tutustumaan itselle vieraisiin aloihin.

HVVT:n koulutukseen osallistuneista yksi vastaaja kertoi, ettei ollut koulutuksen alkaessa varma, mitä kaikkea osallistava taide voi olla. Taiteilijoille, tuottajille ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille suunnatussa kyselyssä kävi ilmi, että taidesanasto voi olla vaikeasti ymmärrettävää jopa taidealalla työskenteleville. Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevistä henkilöistä osa jätti kokonaan vastaamatta kysymyksiin, joissa kysyttiin mielipiteitä liittyen osallistavaan taiteeseen.

Tärkeämpää, kuin juuri oikean termistön käyttäminen on se, että yhteistyötä tekevät henkilöt tietävät konkreettisesti mitä ollaan tekemässä. Muutamille taiteilijoille, tuottajille ja sote-alalla työskenteleville suunnattuun kyselyyn vastanneista oli alojen välinen ”kielimuuri” aiheuttanut väärinymmärryksiä monialaisesti työskenneltäessä.

Osallistavan taiteen tuntemusta voi lisätä esimerkiksi aikaisempiin hankkeisiin tutustumalla, pohtimalla taiteen vaikutuksia ja keskustelemalla. Myös itselle vieraiden termien avaaminen auttaa. Vinkkinä Heikkilän ja Tikkaon (2015) Hyvinvoinnin välitystoimistolle toteuttama pikaopas, joka sisältää muun muassa tietoa yhteistyöstä osallistavan taiteen kentällä sekä vinkkejä termistön ymmärtämiseen.

Alojen rakenteet

Alojen rakenteiden avaaminen auttaa yhteistyötä tekeviä kunnioittamaan toistensa työtä, sekä näkemään miten yhteistyötä voi lähteä rakentamaan. Mistä taiteilijoiden palkka koostuu? Mitä kulttuurituottaja tekee työkseen? Miksi sosiaali- ja terveysalalla työskentelevä hoitaja pitää mielellään tauon, eikä osallistu taidetyöpajaan? Tuottajien työ tapahtuu usein vain kulisseissa. Mitä tuottaja tekee ja miksi projektiin tarvitaan tuottaja?

Osallistavan taiteen koulutuksen toivotaan valmistavan siihen osallistuvaa toimimaan monialaisessa ryhmässä. Toimivan monialaisen yhteistyön lähtökohtana on toisen alan kunnioittaminen. Taide-, kulttuuri,- ja sote-alan vastaajat kertoivat kyselyssä, että he haluaisivat tutustua itselle vieraaseen alaan paremmin ymmärtääkseen osallistavan taiteen kenttää. Asian nostivat esille myös HVVT:n koulutukseen osallistuvat henkilöt. Alat poikkeavat toisistaan rakenteellisesti paljon ja vieraan alan toimintatapojen ymmärtäminen lähentää eri aloilla työskenteleviä.

Haastatteluissa (Räsänen 2015; Järvenpää 2015) nousi esiin tuottajien tarve. On projektin etu, kun eri alojen edustajat voivat keskittyä oman ammattiosaamisensa tekemiseen. Tuottajan tehtävä on mahdollistaa se ja hallita projektia. Kirjassa Tuottajan käsikirja projektin hallinnan kymmeneksi vaiheeksi kerrotaan muun muassa tavoitteiden asettaminen, aikataulutus, vaiheistaminen ja organisointi, resursointi, delegointi, riskien hallinta, sisäinen viestintä ja tiedotus ja markkinointi (Saksala 2015, 171). Kun tuottajat tekevät projektissa omaa ammattiosaamistaan vastaavaa työtä (em.) ja taiteilijan tai hyvinvointialan työntekijän ei tarvitse sitä tehdä, vaan he voivat keskittyä sata prosenttisesti omaan työhönsä, mahdollistuu projektin laatu kaikin puolin.

Taiteilija Veera Vähämaa (2015) kertoi haastattelussaan, että koki hyödylliseksi Osaattori-hankkeen koulutuksen sosiaali- ja terveysalan hierarkiaa läpi käyvän osion. Sosiaali- ja terveysalalla ei myöskään tunneta taidealan rakenteita. Taiteilijat nostivat kyselyssä esiin palkkauksensa ja, että sosiaali- ja terveystieteiden puolella ei aina ymmärretä, että taiteilijatkin ovat ammattilaisia työssään. Lisäksi aineistosta kävi ilmi myös, että

taiteilijat ovat kiinnostuneita siitä, mitä erilaisten asiakasryhmien kanssa työskennellessä tulisi ottaa huomioon palvelukokonaisuutta suunniteltaessa.

Hinnoittelu

Kun osallistavaa taidetta tehdään ammattimaisesti työnä, tulee työstä myös saada asianmukainen palkka. Palkka on silti vain yksi osa, mistä palvelun tai tuotteen kokonaishinta koostuu.

Taiteilija voi kokea, että hyvinvointialojen edustaja olettaa taiteilijoiden haluavan tehdä työtä ilmaiseksi, vapaaehtoistyönä tai yhteiskunnan hyväksi. Silti taiteilijat voivat kokea epämiellyttäväksi ja vaikeaksi määrittellä oman työnsä, tuotteen tai palvelun hintaa.

Myös tuottajien sekä sote-alalla työskentelevien on tärkeää tietää mistä tuotteen hinta koostuu. Kun sote-alalla ymmärretään mistä taiteilijan palkka ja mistä kaikesta tuotteen hinta koostuu, lisääntyy alojen välinen luottamus ja kunnioitus. Koko tuotteen suunnitteluprosessiin kuluneet työtunnit, materiaalit, matkat ynnä muu määrittelevät lopullisen hinnan. Kun palvelupakettia suunnitellaan, on hyvä, että osataan miettiä realistisesti, paljonko tilaaja voi tuotteesta tai palvelusta maksaa ja paljonko siihen tuotantovaiheessa kannattaa rahallisesti panostaa. Tuottajan ja taiteilijan tulee osata ja uskaltaa perustella tuotteen hinta.

Sopimus

Sopimuksen tekeminen turvaa sekä tilaajan että tekijän. Sopimusta tehdessä projektin eri vaiheet käydään läpi ja mahdolliset väärinymmärrykset huomataan jo varhaisessa vaiheessa ja niistä voidaan neuvotella, ennen kuin mitään ratkaisevaa on ehditty tekemään.

Sopimusten tekeminen ja omien oikeuksien tunteminen tulee sisällyttää opetuksen teoriaan. Osallistavan taiteen alalla on erityisen tärkeää sopia vastuusta, tavoitteista, hinnasta, kuka maksaa ja mitä, mitkä roolit ja työnkuvat yhteistyötä tekevillä tahoilla

on. On tärkeää tiedostaa sopimuksen tärkeys. Kun sopimukseen kirjataan ylös kaikki yhteistyötä koskevat seikat, voidaan välttää epäselvyydet ja mahdolliset riitatilanteet. Haastattelujen aineiston mukaan ei ole tavatonta, että taiteilija joutuu sote-kentällä työskennellessään tilanteisiin, joissa hänellä ei ole ammattitaitoa toimia. Monialaisessa yhteistyössä eri alojen ammattiosaaminen korostuu. Taiteilija ei voi työskennellä hoitajana, ja hoitaja ei saisi puuttua taiteilijan työprosessiin. Tällaisilta tilanteilta vältytään, jos kaikilla osapuolilla on jo etukäteen selvillä, mitä taiteilija tulee tekemään ja mitä taiteilijan tuleminen sote-puolelle vaatii tilaajalta.

Vaikka suullinenkin sopimus on sopimus, kannattaa sopimus tehdä myös kirjallisena. Silloin siihen voidaan tarvittaessa palata, jos halutaan varmistaa sovittuja yksityiskoh-
tia.

Verkostoituminen

Verkostoituminen on tärkeää osallistavan taiteen kentällä työskentelevälle. Mitä laajemmat verkostot on niin taitelijalla, tuottajalla tai sote-alalla työskentelevällä, sitä paremmat mahdollisuudet yhteistyön luomiseen hänellä on. Hyvät verkostot mahdollistavat osallistavan taiteen kentällä uusien ideoiden toteuttamisen paremmin, sillä osallistavan taiteen toteuttamiseen tarvitaan yhteistyökumppaneita useammalta, kuin yhdeltä alalta.

Aineistosta selvisi, että verkostoituminen on osallistavan taiteen eri aloilla työskenteleville tärkeää. Monialaiseen koulutukseen osallistuvat voivat verkostoitua koulutuksen aikana, mutta sen lisäksi osana koulutusta olisi hyödyllistä olla järjestelmällisempi verkostoitumistilaisuus. Verkostoituminen voi avata osallistavan taiteen alalla työskentelevälle uusia ovia tai synnyttää uusia ideoita. Verkostoituminen voi auttaa myös eri aloilla toimivia henkilöitä löytämään yhteistyökumppaneita sekä viedä tietoa osallistavasta taiteesta henkilöille, joilla ei ole ollut siitä aikaisemmin tietoa lainkaan.

Palvelun tai tuotteen suunnittelu

Palvelun tuotteistamisen tulee sisältyä koulutuksen teoriaan. Tuotteistamisen opit voi siirtää suoraan koulutuksen aikana toteutettavaan projektiin. Tuotteistamisen oppimi-

nen on lähtökohtaisen tärkeää luovilla aloilla, jotta tuote erottuu ja sillä on tavoite. Luovilla aloilla työskenteleville oma tekeminen saattaa olla hyvinkin henkilökohtaista ja tuotteistaminen sen vuoksi hankalaa.

HVVT:n täydennyskoulutuksen aikana toteutetaan osallistavan taiteen projekti. Tuotteen tai palvelun suunnitteluvaiheessa on hyvä käydä läpi teoriaa ja miettiä miten tuotteessa on huomioitu asiakaslähtöisyys/tarvelähtöisyys, tuotteen muokattavuus, kestävä rahoitusmalli, miten tuote/palvelu lisää työllisyyttä ja onko se vastuullinen.

Tuotteistamisen tärkeys sekä halu oppia tuotteistamaan omaa palvelua nousivat esiin kyselyissä. Palvelua tai tuotetta suunniteltaessa täytyy miettiä kenelle tuotetta tehdään, millaista osaamista palvelun tekijöillä on ja millainen kysyntä palvelulle tilaajatahon puolelta on sekä onko palvelu sellainen, jota voi kehittää ja soveltaa asiakaskunnan mukaan. Kun palvelua kehitetään, tulisi tekijöiden tuntea toimialan olosuhteet, asiakkaiden tarpeet, trendit ja kilpailutilanne. (Jaakkola, Orava & Varjonen 2009, 3.)

Markkinointi on tärkeää luovilla aloilla. Osallistavan taiteen kentällä on useita termejä, jotka ovat vieraita henkilöille, jotka eivät tunne alaa. Veera Vähämaa (2015) mukaan esimerkiksi käytännön työssä voi kutsua sanataidekerhoa runokerhoksi, jotta se olisi helpommin lähestyttävää. Jotta markkinoinnista olisi hyötyä, sen suunnitteluun kannattaa panostaa. Ilman kohdistettua markkinointia tuotteen tai palvelun todellinen hyöty ja potentiaali eivät pääse oikeuksiinsa.

Taiteilijoille, tuottajille ja sote-alalla työskenteleville suunnatussa kyselyssä ilmeni, että vaikka taiteelle nähtäisiinkin sote-alalla tilaa, ei osallistavaa taidetta ole joillekin toimijoille ikinä tarjottu. Osallistavan taiteen tulisi tuotteistaa itseään ja markkinoida itsensä näkyvämmäksi ja siten myös tunnetummaksi myös sote-puolelle.

Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät kertoivat kyselyn vastauksissa, että osallistavan taiteen tekijöiden on hyvä ottaa työssään huomioon kohderyhmä. Kohderyhmän tunteminen auttaa tekijöitä myös kehittämään tuotteestaan tarpeellisen ja siten lisäämään tuotteen kysyntää. Asiakaslähtöisyys voi tarkoittaa, että tuotetta lähdetään

kokoamaan kohderyhmän kanssa yhdessä tai se voi tarkoittaa, että suunnitellaan tuote tai menetelmä, jota voidaan muokata sopivaksi erilaisille ryhmille.

Koulutukseen osallistuvien kannattaa miettiä oman tuotteen rahoitusmallia tapauskohtaisesti, jolloin sen jatkuvuus ei riipu rahoittajista ja sillä on mahdollisuus jatkua ja kehittyä hankkeen loputtuakin. Projektien jatkuvuus on tärkeää taiteilijan työllistymisen, mutta myös kohderyhmän hyvinvoinnin vuoksi. Usein osallistavan taiteen kohderyhmät koostuvat henkilöistä, jotka kaipaavat elämäänsä pysyvyyttä. Osaattori-hankkeessa lyhyen projektin haittapuolet tulivat esiin sanataiteen kautta, kun eräs sanataiteen projektissa mukana ollut vanhus konkretisoi menetyksen tunteen runossa.

ELÄMÄN TARKOITUS

Ollaan ja hääritään, ja sitten se loppuu.

Ei tässä mitään sen kummempaa ole.

Poika tulee ja flikka tulee.

Ja katsoo, vaikka mitä tämmöisessä katsomista on.

Tyhjää kaikki.

Ollaan olemattomia.

Olis kiva kun joku kurkkais ovesta,
mut ei kukaan kurkkaa.

Kaikki sekaisin,

oli sitä tai tätä.

Mutta on tärkeää, että pitää omista kiinni.

Naakat lentää.

Ne on ajettu kirkon tornista pois.

Ja nyt ne täällä mennä tössöttää.

Niin minä ajattelen,
mutta en minä tiedä.

Tämmöistä tämä on.

Olematonta.

- Veera Vähämaa ja Hilikka (Turusta, Kurjenmäkikoti 2. yläkerrasta)
(Osaattori 2012.)

Rahoitusmahdollisuudet

Rahoituskentän tunteminen on oleellinen osa koulutuksen teoriaa alalla, jossa useat projektit mahdollistuvat hankerahoituksen tai apurahojen kautta. Rahoittajat myös muovaavat omalta osaltaan osallistavan taiteen kenttää, joten mitä paremmin rahoittajat tuntee, sitä paremmin voi mahdollistaa oman toimintansa menestymisen.

Rahoitusta tulee miettiä jo palvelun suunnitteluvaiheessa. Minkä pituinen projekti on kyseessä, halutaanko sitä jatkaa?

Tutkimuksen aikana keräämäni aineisto sisälsi runsaasti materiaalia, jossa rahoituskentän tuntemista korostettiin. Osallistavan taiteen hankkeet toteutetaan usein erilaisten rahoitusten avulla. Osallistavan taiteen valmennuksessa olisi hyvä käydä läpi, mitä erilaisia keinoja on hankkia omalle työlleen rahoitus ja mitkä tahot rahoituksia myöntävät. Ulkopuolisten rahoittajien tai sponsorien myöntämiä avustuksia ei kannata pitää itsestään selvyytenä. Mikäli on tarkoitus, että tuote tai palvelu olisi jatkuva, tulee rahoitusmalli suunnitella tuotteen jatkuvuuden takaavaksi.

Osallistavan taiteen kentällä työskentelevien taiteilijoiden ja tuottajien palkka tulee usein hankerahoitusten kautta. Rahoitus nousi esille molemmissa kyselyissä sekä haastatteluissa. Koulutukseen hakeutuvat haluavat oppia lisää rahoituksen keinoista ja alalla työskentelevät pitävät tärkeänä erilaisten rahoituskanavien ja mahdollisuuksien tuntemista. Osaattori -hankkeen raportissa sanottiin kulttuurisen vanhustyön pilotti-projektien jatkuvuuden riippuvan kuntien taloudellisista resursseista jatkaa toimintaa hankkeen päättyessä (Osaattori 2012).

Teorian vieminen käytäntöön

Teoriaa opetellaan, jotta osattaisi toimia osallistavan taiteen kentällä käytännössä. Valmennuksen aikana toteutettu projekti voi toimia ponnahduslautana oman työn juurruttamisessa kentälle ja ainakin antaa osallistujalle tuetun alustan kokeilla osaamistaan käytännössä.

Osallistavan taiteen koulutukselta oli toivottu, että se sisältäisi käytännön projekteja. Hyvinvoinnin välitystoimiston osallistavan taiteen monialaisen täydennyskoulutuksen tarkoitus on saada osallistavan taiteen kentälle lisää ammattitaitoisia toimijoita sekä kehittää sote-alan ja kulttuurialan välistä yhteistyötä. Yhteistyön kehittäminen lähtee koulutuksen moniammatillisesta osallistujajoukosta. Monialaisuus yhdistää eri alojen toimijoita ja kehittää oppilaiden yhteistyötaitoja koulutuksen ajan. Koulutuksen sisältäessä teoriaosuuden sekä projektiosuuden, tulee jo suunnitteluvaiheessa aikatauluttaa vaiheet niin, että teoriaa on mahdollista soveltaa projektissa.

7 TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN JA TILAAJAN PALAUTE

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuoda Hyvinvoinnin välitystoimistolle tutkittua tietoa, mitä osallistavan taiteen monialaisen täydennyskoulutuksen tulisi sisältää. Tavoite asetettiin, sillä kulttuuri- ja hyvinvointialojen motivaatiota sekä jo olemassa olevaa tietoa koskien osallistavaa taidetta koettiin tarpeelliseksi kartoittaa, jotta koulutus palvelisi eri aloilta tulevien henkilöiden tarvetta.

Osallistavan taiteen eri muotojen yleistyessä, tulee todennäköisesti myös lisää erilaisia taiteen ja hyvinvoinnin yhdistämiseen valmentavia koulutuksia. Uskon, että tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää muihinkin osallistavan taiteen koulutuksien sisältöihin.

Keräsin työhöni aineistoa kulttuuri- ja hyvinvointialoilta. Ensimmäiseksi kartoitin alojen toimijoiden näkemyksiä osallistavasta taiteesta kyselyllä. Kyselyä ei suunnattu erityisesti osallistavan taiteen tuntijoille, vaan oli tärkeää, että myös henkilöt, joilla ei ollut kokemusta osallistavasta taiteesta, vastaisivat kysymykseen. Kyselyllä tavoitettiin yhteensä 71 henkilöä. Kyselyyn vastasi kuitenkin pääasiassa taiteilijat ja hyvinvointialoilla työskentelevien henkilöiden vastaukset jäivät vähäisiksi. Vaikka aineistosta saikin tietoa kaikilta aloilta, tutkimuksesta olisi tullut kattavampi, jos kysely olisi tavoittanut useampia vastaajia hyvinvointialoilta.

Kysely Hyvinvoinnin välitystoimiston monialaiseen täydennyskoulutukseen osallistaville keräsi yhteensä 26 vastausta. Valtaosa (16) vastauksista tuli Turun alueelta. Tu-

rusa vastausten kerääminen toteutui valmennuksen kontaktiopetuksen yhteydessä, jolloin valmennukseen osallistuvat oli helppoa tavoittaa. Lappeenrannan ja Jyväskylän täydennyskoulutukseen osallistuneet vastasivat kyselyyn Webropol-kyselylomakkeella. Kysely oli hyvin lyhyt ja sen tekemiseen kului vastaajilta aikaa noin viisi minuuttia. Eli kyselyn pituus ei ole todennäköinen syy vastaajien vähäiseen määrään.

Kyselystä saatu aineisto antoi kuitenkin mielestäni kattavasti tietoa siitä, miksi koulutukseen hakeudutaan ja mitä siltä odotetaan. Kannatan kuitenkin vastaavan kyselyn järjestelmällistä uudelleen toteuttamista täydennyskoulutuksen eri toimialueilla, niin, että kaikki koulutuksista vastaavat henkilöt toteuttaisivat sen kontaktiopetuksen yhteydessä. Kyselyn uudelleen toteuttaminen voi antaa mielenkiintoista vertailtavaa tietoa.

Tilaaajatahon edustaja Oona Tikkaon mielestä työ vastasi asetettuun tavoitteeseen. Työn esiin nostamista osallistavan taiteen täydennyskoulutuksen sisällölle tärkeistä kohdista oli osa jo ennen tutkimusta huomioitu täydennyskoulutuksen sisällössä ja tutkimuksen kautta niiden tärkeys koulutuksen sisällölle varmistui. Kuitenkin tutkimuksessa esiin nousseet seikat sopimuksien, asiakaslähtöisyyden ja erialojen rakenteisiin tutustumisen tärkeydestä tulevat korostumaan tulevaisuudessa Hyvinvoinnin välitystoimiston täydennyskoulutuksen sisällössä.

LÄHTEET

von Brandenburg, Cecilia 2008. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä. Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön. Opetusministeriön julkaisu 2008:12. Helsinki: Opetusministeriö.

Heikkilä, Miia & Tikkaola, Oona 2015. Tatun ja Soten työkirja. Vinkkejä osallistavan taiteen tuotantoon taiteilijalle, tilaajalle & tuottajalle. Hyvinvoinnin välitystoimiston julkaisu.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Jaakkola, Elina & Orava, Markus & Varjonen, Virpi 2009. Palvelujen tuotteistamisesta kilpailuetua. Opas yrityksille. Helsinki: Tekes. 5. Painos.

Jansson, Satu-Mari 2013. Muutosjohtajia valmentamassa teatterin keinoin. Teoksessa Rantala, Päivi & Jansson, Satu-Mari (toim.) Taiteesta toiseen. Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston julkaisu. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisu B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10.

Jyväskylän kaupunki 2015. Kulttuuripalvelut. Taideapteekki. Viitattu 2.11.2015.
<http://www.jyvaskyla.fi/kulttuuri/palvelut/taideapteekki>

Lapin yliopisto 2015. Soveltavan kuvataiteen maisteriohjelma / Applied Visual Arts. Viitattu 23.11.2015. <http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Taiteiden-tiedekunta/Opiskelu/Maisteriohjelmat/Soveltavan-kuvataiteen-maisteriohjelma->

Lehko, Tuukka 2013. Taidetta tunteen vuoksi. Tarinoita taiteen ja vanhustyön kohtaamisesta. Osaattori-hankkeen loppuraportti. Osaattori ja Lasipalatsin Mediakeskus Oy. Helsinki: Paintek.

Lehto, Kaisa 2012. Taiteesta tulevaisuuden hyvinvointia Varsinais-Suomessa. Taide- ja kulttuuritoiminnan nykytila ja tulevaisuuden näkymiä terveys- ja hyvinvointialalla. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 138. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Norokallio, Helena 2015. Projekti koordinaattori Kotikunnas. Sähköpostitse 19.11.2015 ja 22.11.2015. turusenniina@gmail.com

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2013. Kulttuuri hyvinvointipalvelujen voimavarana. Viitattu 2.11.2015. <http://www.metropolia.fi/haku/koulutustarjonta-aikuiset-sosiaali-ja-terveysala/kulttuuri-hyvinvointipalvelujen-voimavarana/>

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2014. Kulttuurialan täydennyskoulutus. Viitattu 2.11.2015. <http://www.metropolia.fi/koulutukset/taydennyskoulutus/kulttuuri/>

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan (1.–2. painos). Helsinki: WSOYpro Oy.

Oulun ammattikorkeakoulu 2015. Opinto-opas. Taide, kulttuuri ja hyvinvointi sosiaalialalla. Viitattu 23.11.2015. https://www.oamk.fi/opinto-opas/koulutusohjelmat/?koulutus=sos2015&lk=s2015&alasivu=opintojakso&oj=O7226SO_fi

Opetushallitus 2014. Opetussuunnitelma. Kuvallisen ilmaisun perustutkinto 2014. Määräys 52/011/2014.

Opetushallitus 2014. Opetussuunnitelma. Musiikkialan perustutkinto 2014. Määräys 69/011/2014.

Opetushallitus 2014. Opetussuunnitelma. Sirkusalan perustutkinto, sirkusartisti 2014. Määräys 78/011/2014.

Opetushallitus 2014. Opetussuunnitelma. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja 2014. Määräys 79/011/2014.

Osaattori 2012, Hankkeen väliraportti. Viitattu 2.11.2015. http://www.osaattori.fi/media/filer_public/2013/05/30/osaattorin_valiraportti_2012.pdf

Pentti, Piia 2013. Taidetoimintaa hoitoyksiköihin – Toimenpide-ehdotuksia taiteen hyvinvointityön tueksi. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Rantala, Päivi & Jansson, Satu-Mari 2013. Taiteesta toiseen. Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston julkaisu. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10.

Rosenlöf, Anna-Mari 2015. Rakenteita ratkomassa. Kulttuurisen seniori- ja vanhuksien käytäntöjä ja toimintamalleja. Taiteen edistämiskeskuksen julkaisu.

Saksala, Elina 2015. Tuottajan käsikirja. Helsinki: Like Kustannus Oy.

Taipale, Minna 2008. Terveyttä ja hyvinvointia kulttuurista senioreille -hankkeen loppuraportti ja hankearviointi. Lappeenranta. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom Oy. Viitattu 2.11.2015.
http://socom.trans.neutech.fi/dokumentit/Julkaisut/THKS_loppuraportti_ja_hankearviointi.pdf

Turku AMK 2015. Kulttuurialan ylempi AMK, soveltava taide. Viitattu 2.11.2015.
<http://www.turkuamk.fi/fi/tutkinnot-ja-opiskelu/tutkinnot/kulttuurialan-ylempi-amk-soveltava-taide/>

Voimaa taiteesta 2013. Hankkeen nettisivut. Viitattu 2.11.2015.
<http://www.voimaataiteesta.fi/>

Haastattelut

Kaikki haastattelut tehnyt Niina Turunen.

Heilimo, Tarja 2015. Taidegraafikko, Skype-haastattelu 15.9.2015.

Järvenpää, Risto 2015. Oulun ammattikorkeakoulun lehtori, 11.8.2015. Oulu.

Rantala, Päivi 2015. Tohtoritutkija, Lapin yliopisto / TAIKA-hanke (ESR), Skype-haastattelu 12.8.2015.

Räsänen, Helena 2015. Sipoon ikääntyneiden palvelujen vastaava palvelujohtaja, Skype-haastattelu 17.9.2015.

Sokura, Jenni 2015. Korutaiteilija, haastateltu sähköpostitse 22.9.2015. turusenniina@gmail.com.

Torniainen, Hannele 2015. Taideohjaaja, yhteisötaiteilija. Haastateltu sähköpostitse 9.9.2015. turusenniina@gmail.com.

Vähämaa, Veera 2015. Sanataiteilija, 14.9.2015. Turku.

LIITTEET

Liite 1 : Kysely taiteilijoille, tuottajille ja sote-alan toimijoille

Hyvinvoinnin välitystoimisto

Hyvinvoinnin välitystoimisto on valtakunnallinen Humanistisen ammattikorkeakoulun hallinnoima keväällä 2015 käynnistynyt hanke. Hanke tekee yhteistyötä tuottajien, taiteilijoiden sekä SOTE-alan kanssa, sekä pyrkii ratkomaan ongelmia, joita taiteen ja SOTE -alan kohtaamisissa on ilmennyt. Hankkeen tarkoituksena on perustaa osaamis- ja innovaatioverkosto, joka kouluttaa, verkostoi, tukee, neuvoa ja kehittää soveltavan taiteen kenttää, sekä yhdistää tarjontaa ja kysyntää.

Tällä lyhyellä (n.15 min) kyselyllä haluamme kartoittaa hankkeen toimialoilla työskentelevien henkilöiden mielipiteitä ja odotuksia, joiden avulla voimme kehittää monialaisen kentän toimintaa. Kyselyllä haluamme saada tietoa suoraan kentältä, jotta hanke voi toteuttaa sellaisia palveluja, joille on aidosti tarvetta.

Soveltava taide voidaan määritellä monin eri tavoin. Usein puhutaan soveltavasta taiteesta, kun taiteen keinoja käytetään tai sovelletaan taidekentän ulkopuolella. Esimekkinä taiteelliset työpajat eri aloilla. Tämän hankkeen sisällä soveltava taide käsittää sosiaali- ja terveysalle tuotua taidetta. Tällöin soveltavan taiteen tarkoituksena on edistää kokonaisvaltaista hyvinvointia kulttuurin ja taiteen keinoin. Esimerkkeinä tällaisesta on mm. sairaaloihin tai vanhainkoteihin viety taide ja kulttuuri.

Vaikkei sinulla ole aikaisempaa kokemusta soveltavan taiteen projekteista, vastauksesi on silti tärkeä.

TAUSTA

1. Työskentelen *

- Kulttuurialalla taiteilijana
- Kulttuurialalla tuottajana

- Sosiaali- ja terveysalalla
- Olen opiskelija, mikä alan?

2. Oletko ollut mukana soveltavan taiteen hankkeessa/projektissa? *

- Kyllä. Kerro lyhyesti minkälaisessa sekä miksi olit mukana?

- En

3. Miksi et ole osallistunut soveltavan taiteen projektiin lainkaan tai niin usein kuin olisit halunnut? Voit valita enintään kolme vaihtoehtoa. *

- Ajan puute
- Työvoiman puute
- Kokemuksen puute
- Tiedon puute
- Taidon puute
- Oikeiden yhteistyökumppanien löytämisen hankaluus
- Negatiiviset aiemmat kokemukset
- Rahoituksen puute
- Ei kiinnostusta
- Ei estettä

4. Mikä sinulle on tärkeää soveltavan taiteen projekteissa? Valitse mielestäsi viisi tärkeintä kohtaa. Voit vastata vaikkei sinulla ole aikaisempaa kokemusta soveltavan taiteen projekteista. *

- Löytää yhteinen kieli eri alan toimijoiden välille
- Verkostojen luominen ja ylläpitäminen
- Juurruttaa taide osaksi sosiaali- ja terveysalaa
- Selkeä ja säännöllinen viestintä toimijoiden kesken
- Tavoitteiden yhteinen kartoittaminen
- Seuranta ja tuloksellisuuden mittaaminen
- Raportointi ja kunnon lopetus

- Ammattiosaamisten vahvuuksien ja heikkouksien tasavertainen huomioiminen
- Selkeä työn ja vastuunjako
- Positiivisen asenteen ja innostuksen ylläpitäminen
- Yhteistyön taloudellinen tuottavuus
- Taiteen itseisarvon säilyttäminen
- Hyvinvoinnin edistäminen
- Joku muu

5. Mitkä ovat avoimet neuvosi soveltavan taiteen tuotantoon?

1000 merkkiä jäljellä

TERMIT

Soveltavan taiteen kentällä on paljon muuttuvaa ja uutta termistöä, joihin et ole välttämättä törmännyt. Termistö kehittyy kokoajan ja haluamme tietää, millä tavoin soveltavan taiteen termistö on vakiintunut kentällä.

6. Kerro parilla lauseella, mitä seuraavat termit merkitsevät sinulle tai miten ymmärrät ne.

- Hyvinvointitaide _____
- Osallistava taide _____
- Taiteen itseisarvo _____
- Taiteen välineellistäminen _____
- Hoivataide _____
- Taidelähtöiset menetelmät _____

7. Onko termistön monimuotoisuus aiheuttanut ongelmia työskentelyssäsi? *

- Erittäin paljon, millaisia?

- Paljon, millaisia?

-
- Ei juurikaan
 Ei lainkaan

8. Onko olemassa termejä omalta alaltasi liittyen soveltavaan taiteeseen, joita ei usein ymmärretä? *

- Kyllä. Mitä termejä?

-
- Ei

9. Oletko törmännyt sellaisiin soveltavan taiteen kentän termeihin, joita sinulla on ollut hankaluuksia ymmärtää? *

Kyllä. Minkälaisiin?

- En

10. Mikä termi sopisi sinusta parhaiten kuvaamaan taiteen soveltavaa käyttöä, jotta se olisi samalla houkutteleva taiteilijalle ja tilaajalle sekä helposti ymmärrettävissä? (Voit ilmoittaa jo olemassa olevan termin tai keksiä kokonaan uuden)

1000 merkkiä jäljellä

MONIALAISUUS

Hyvinvoinnin välitystoimisto järjestää kaksi vuoden kestoista täydennyskoulutusta. Koulutus on suunnattu työelämässä toimiville taiteilijoille, tuottajille sekä sosiaali- ja terveysalan työntekijöille. Koulutuksen tarkoituksena on juurruttaa soveltavaa taidetta osaksi hyvinvointi- ja terveyspalveluja. Täydennyskoulutus lisää alojen välistä yhteistyötä. Täydennyskoulutuksessa suunnitellaan projekteja, jotka myös toteutetaan käytännössä. Ensimmäinen koulutus alkaa lokakuussa 2015.

11. Nykyisen koulutuksesi taso *

- Lukio/ammattikoulu

- Korkeakoulututkinto
 - Ylempi korkeakoulututkinto
 - Yliopistotutkinto
 - Muu, mikä?
-

12. Näkyykö monialaisuus omassa työssäsi? *

Tässä kysymyksessä monialaisuudella tarkoitetaan nimenomaan kulttuurialan sekä sosiaali- ja terveysalan kohtaamista.

- Kyllä, miten?
-

- Ei

13. Lisäisikö monialainen koulutus parempia edellytyksiä työskennellä ammatissasi? *

- Kyllä. Miten?
-

- Ei

- En osaa sanoa

14. Oletko osallistunut aiemmin moniammatilliseen koulutukseen? *

- En ole osallistunut

- Kyllä. Mihin ja milloin ja vastasiko koulutus odotuksiasi?
-

15. Mitä erityistä huomioitavaa on alallasi, jota taiteilijoiden/tuottajien tai SOTE-alan työntekijöiden olisi hyvä ottaa huomioon työskennellessä kanssasi?

1000 merkkiä jäljellä

16. Mitä toivoisit soveltavan taiteen monialaisen koulutuksen tarjoavan?

1000 merkkiä jäljellä

ARVOT

Soveltavan taiteen tuotannossa nousee usein esille taiteen merkitys ja se, mitä taiteella pyritään saavuttamaan. Puhutaan niin sanotusta taiteen arvokysymyksestä. Toimijoilla voi olla hyvin erilaisia käsityksiä tästä, siksi aihe nostaa esille paljon kysymyksiä, kuten: Halutaanko taidetta käyttää välineenä, jonka avulla saavutetaan parempaa hyvinvointia, taloutta, työllisyyttä? Koetaanko taide itseisarvoksi, jolloin se jo itsessään synnyttää kokemuksia, jotka saattavat näin edistää tavoitteita? Vai voiko taide olla näitä molempia yhtäaikaisesti?

17. Miten mielestäsi taiteen arvo on mitattavissa? Voit valita enintään kolme vaihtoehtoa. *

- Rahalla
- Taiteen lisäämällä hyvinvoinnilla
- Taiteilijan tunnettuudella
- Tuloksellisuudella
- Taiteen arvoa ei voida mitata
- Jollain muulla/millä tavoin?

18. Mikä seuraavista ovat mielestäsi kolme tärkeintä asiaa, joita soveltava taide parhaimmillaan luo? *

- Hyvinvoinnin edistäminen
- Työllisyyden lisääminen
- Taiteen soveltaminen taidealan ulkopuolelle
- Yhteistyö eri toimialojen kesken
- Innovaatioiden kehitys
- Minulla ei ole kokemusta
- Muu mikä?

19. Missä seuraavissa olisit valmis joustamaan, jotta pääsisit yhteiseen tavoitteeseen tilaajan/taiteilijan kanssa? *

- Taiteellisissa ratkaisuissa
- Palkassani
- Työajoissani
- Omissa tavoitteissani
- Henkilökohtaisissa arvoissani
- Hyvinvoinnin edistämisessä

Muussa, missä?

-
- En olisi valmis joustamaan

20. Oletko kokenut arvostelua siitä, että tekemäsi/tilaamasi/tuottamasi soveltava taide ei ole niin sanottua ”oikeaa taidetta”? *

- Kyllä
- En
- Minulla ei ole kokemusta

21. Oletko kokenut taiteen merkitysten ja tavoitteiden yhdistämisen tilaajan tai taiteilijan kanssa hankalaksi? *

- Kyllä
- En
- Minulla ei ole kokemusta

22. Mistä asioista tilaajan ja taiteilijan olisi hyvä sopia/keskustella ennen projektin aloittamista?

1000 merkkiä jäljellä

23. Voiko taiteen soveltava käyttö aiheuttaa jonkinlaisia uhkia omalla työkentälläsi? Jos voi, millaisia uhkia?

1000 merkkiä jäljellä

24. Tulisiko taiteen itseisarvo turvata soveltavan taiteen projekteissa?

Kyllä, miten?

Ei

25. Mitä on mielestäsi merkityksetön taide?

1000 merkkiä jäljellä

Liite 2 : Asiantuntija haastattelujen teemarunko

Teema haastattelurunko – osallistavan taiteen asiantuntijoiden haastattelu

1 Tausta liittyen osallistavaan taiteeseen

2 Mitä on koettu onnistuneeksi

3 Mitä on koettu haastavaksi/epäonnistuneeksi

4 Mitä osallistavan taiteen koulutuksen tulisi sisältää

5 Muuta

Liite 3 : Kysely Hyvinvoinnin välitystoimiston Osallistavan taiteen monialaiseen valmennukseen osallistuvilla (syksyllä 2015 aloittaneet)

Hyvinvoinnin välitystoimiston täydennyskoulutus

Kysely on suunnattu Hyvinvoinnin välitystoimiston täydennyskoulutukseen osallistuvilla. Vastaamalla kyselyyn autat kehittämään koulutuksen sisältöä.

Vastaaminen vie noin 5–10 minuuttia.

Kysely toteutetaan osana Humakin kulttuurituotannon koulutusohjelman opinnäytetyötä.

1. Mistä sait tiedon Hyvinvoinnin välitystoimiston järjestämästä täydennyskoulutuksesta? *

2. Miksi olet hakeutunut täydennyskoulutukseen? *

3. Mitä odotat koulutukselta? *

4. Mitä alaa edustat? *

5. Oletko osallistunut aikaisemmin osallistavan taiteen projektiin? Jos olet, onko se sisältänyt koulutusta, millaista? *

6. Missä kaupungissa opiskelet? *
